

Divácké násilí jako specifická forma agrese ve společnosti

Otakar Juřena

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Otakar JUŘENA**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Divácké násilí jako specifická forma agrese ve společnosti**

Zásady pro vypracování:

Studium literatury, rešerše

Zpracování základní osnovy teoretické části

Stanovení základních metodických východisek a výzkumných metod

Zpracování praktické části

Vyhodnocení, návrhy na opatření

Závěr

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MAREŠ, Miroslav, SMOLÍK, Josef, SUCHÁNEK, Marek. Fotbaloví chuligáni : Evropská dimenze subkultury. 1. vyd. Brno : Centrum strategických studií, 2004. 181 s. ISBN 80-903333-0-3.

MATOUŠEK, Oldřich, KROFTOVÁ, Andrea. Mládež a delikvence. 2. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X.

MIKŠÍK, Oldřich. Hromadné psychické jevy : Psychologie hromadného chování. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. 269 s. ISBN 80-246-0930-4.

SLEPIČKA, Pavel. Sportovní diváctví. 1. vyd. Praha : Olympia, 1990. 209 s. ISBN 80-7033-012-0.

SMOLÍK, Josef. Fotbalové chuligánství : historie, teorie, a politizace fenoménu. 1. vyd. Karlovy Vary : Zdeněk Plachý - vydavatelství & nakladatelství, 2008. 280 s. ISBN 978-80-903556-3-7.

Vedoucí bakalářské práce:

prof. PhDr. Hana Vykopalová, CSc.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

17. února 2009

Termín odevzdání bakalářské práce:

15. května 2009

Ve Zlíně dne 17. února 2009

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 19.5.2009

.....
Pátek

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užití-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k vyšší výdělku dosaženému školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou násilností diváků při konání sportovních utkání, zejména při fotbalových utkání, jejich příčinami a možnostmi prevence tohoto významného sociálně patologického jevu.

Teoretická část se zabývá pojetím diváckého násilí, agrese a jejich projevy. Dále popisuje strukturu diváků, historii a příčiny vzniku násilností při fotbalových utkáních a instituce zapojené v boji proti tomuto nežádoucímu jevu.

Praktická část je zaměřena na provedení výzkumu, kdy jako forma byla zvolena metoda polostandardizovaných rozhovorů se samotnými aktéry násilí a také jednou policistkou pro pohled z druhé strany. V poslední kapitole jsou pak navrženy postupy a možnosti řešení, jak zvládnout divácké násilí.

Klíčová slova: rowdies, násilí, agrese, agresivita, frustrace, dav

ABSTRACT

This thesis focuses on audience and crowd violence occurring during sporting events, mainly during soccer matches, the applicable reasons and causes why such violence exists, as well as on the prevention methods and how to eliminate this aggressive and appalling social behaviour.

The practical part focuses on research of such behaviour, by means of semi-standardized interviews with actual persons, who participated in such violent acts, as well as with a policewoman who has been involved and served her duty during such events, in order to evaluate both opinions and points of view. The last chapter includes proposals and possible solutions how to manage and eliminate audience and crowd violence.

Keywords: rowdies, violence, aggression, aggressive behaviour, frustration, crowd

Touto cestou bych chtěl upřímně poděkovat prof. PhDr. Haně Vykopalové, CSc. za odborné vedení, cenné připomínky a trpělivost při zpracování této bakalářské práce.

Také bych chtěl poděkovat své ženě Petře Juřenové za trpělivost a morální podporu, kterou mi poskytla po celou dobu mého studia.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 POJETÍ DIVÁCKÉHO NÁSILÍ	11
1.1 VYMEZENÍ POJMU - DIVÁCKÉ NÁSILÍ.....	11
1.2 ROWDIES - AKTÉŘI NÁSILÍ NA STADIONECH	12
2 AGRESE, AGRESIVITA JAKO PŘÍČINA VZNIKU DIVÁCKÉHO NÁSILÍ	15
2.1 PSYCHOLOGIE DAVU.....	18
3 HISTORIE DIVÁCKÉHO NÁSILÍ	22
4 TEORIE VZNIKU DIVÁCKÉHO NÁSILÍ PŘI FOTBALE	25
4.1 TEORIE SUBKULTURY	26
4.2 VZNIK SUBKULTURY ROWDIES.....	27
4.3 NORMY, HODNOTY A CÍLE SKUPIN ROWDIES	29
5 SOUČASNÝ STAV SKUPIN ROWDIES V ČESKÉ REPUBLICE	32
6 POSTOJ SPOLEČNOSTI VŮČI ROWDIES	35
6.1 MEZINÁRODNÍ ÚROVEŇ.....	35
6.2 STÁTNÍ ÚROVEŇ	36
6.3 REGIONÁLNÍ ÚROVEŇ	38
II PRAKTICKÁ ČÁST	43
7 METODOLOGIE	44
7.1 CÍL VÝZKUMU	44
7.2 METODA VÝZKUMU.....	44
7.3 ORGANIZACE VÝZKUMU	44
7.3.1 Rozhovor č. 1 - rowdies ze Zlína	45
7.3.2 Rozhovor č. 2 - rowdies z Prahy	47
7.3.3 Rozhovor č. 3 - policistka	49
7.4 SHRNUÍ ROZHOVORŮ	51
8 NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ	53
8.1 REPRESIVNÍ OPATŘENÍ.....	53
8.2 PREVENTIVNÍ OPATŘENÍ	54
8.3 NÍZKOPRAHOVÝ FANCLUB PRO DĚTI A MLÁDEŽ	55
ZÁVĚR	57
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	59
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	61

ÚVOD

Sport má pro mnohé z nás v životě významné zastoupení. Vyplňujeme jím svůj volný čas, ať už formou aktivního přístupu či pasivního sledování. Je to prostředek relaxace, součást nezbytné duševní hygieny. Oblíbený sportovní tým, utkání či oblíbené sportovce můžeme v dnešní době i díky velkému rozvoji médií sledovat v klidu domova, pro silnější emotivní zážitek se ale mnozí z nás rozhodnou pro přímé sledování sportovního utkání přímo na stadionu. V České republice je už dlouhodobě nejoblíbenějším sportem fotbal. Pro někoho se volná neděle rovná jedinému - návštěvě fotbalového utkání svého oblíbeného klubu. Sám si nedovedu svůj život bez sportu představit. Aktivně hraji fotbal, sice na nízké amatérské úrovni, ale hraji ho rád a s chutí. Fotbal samozřejmě nejenom rád hraji, taktéž ho rád sleduji, ať už v televizi nebo přímo na stadionu. Protože bydlím ve Zlíně, mám možnost chodit na naši I. ligu. Spolu s kamarády podnikáme výlety na sportovní utkání i mimo naše rodné město. Krásný zážitek pro nás bylo např. utkání mezi Slavií Praha a španělským týmem Betisem Sevilla, kde jsme se v hledišti seznámili nejenom s několika fanoušky hostů, ale také s jejich proslulými fanynkami - dámami ve věku od 60. let výše, které neúnavně cestují za svým týmem po celé Evropě. Na domovském stadionu nejslavnějšího anglického týmu Manchesteru United zvaný Old Trafford je velkým písmenem napsán nápis The Theatre of dreams - Divadlo snů. Pro mnohé je sledování fotbalového zápasu jako sledování krásné hry v divadle. I přes televizní obrazovku jde cítit zvláštní napětí, když slyšíte deseti-tisíce fanoušků skandovat jméno svého týmu či tleskat podařené přihrávce nebo gólu. Proto mě mrzí, že tak krásnou hru mohou zkazit skupiny diváků, kteří na stadionech místo sledování hry tropí výtržnosti, projevují svou agresi, která v některých případech končí tragicky. Bohužel divácké násilí u nás nabývá na intenzitě, proto jsem si toto téma vybral pro svou bakalářskou práci, kde se pokusím vysvětlit svůj náhled na danou problematiku nejenom z pohledu člověka zabývajícího se sportem, ale také z pohledu mého zaměstnání policisty, kdy jsem na stadionu přítomen jako jeden z těch, kteří by měli danému násilí zabraňovat. Protože se násilí při sportovních utkáních nejčastěji projevuje při konání fotbalových utkání, budu se orientovat zejména na fotbalové fanoušky, i když divácké výtržnosti jsme zaznamenali v poslední době i při konání hokejových utkáních.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 POJETÍ DIVÁCKÉHO NÁSILÍ

1.1 Vymezení pojmu - divácké násilí

Jedním ze závažných společenských problémů se v posledních letech stala problematika silně negativního, agresivního a násilného chování návštěvníků sportovních utkání. Pro toto společensky závažného chování se vžil pojem **divácké násilí**, který se i díky zájmu a vlivu médií dostává do podvědomí široké veřejnosti. I když se jedná o problém aktuální se zvyšující se tendencí výskytu, přesto není pro tento pojem u nás vžita přesná definice.

Ministerstvo vnitra České republiky divácké násilí většinou charakterizuje jako **násilné nebo nebezpečné chování diváků v souvislosti se sportovními zápasy. Odehrává se na stadionech, v jejich bezprostředním okolí nebo na trasách přesunu fanoušků. Divácké násilí je obvykle plánováno, má opakovaný či manifestační charakter a je realizováno relativně ohraničenou skupinou osob, jejichž jednotícím prvkem je sounáležitost s určitým klubem či národním týmem. Kromě vlastního násilí zahrnuje rovněž další formy rizikového chování, jako jsou rasistické urážky, používání extremistické symboliky či chování ohrožující bezpečnost dalších diváků, hráčů a rozhodčích.**¹

Uvedený jev není problém jenom naší země. Vyskytuje se v řadě evropských zemí, problémy s násilím při sportovních utkáních mají také v Jižní Americe a v Africe. V České republice stejně jako ve většině zemí se případy diváckého násilí vyskytují nejvíce v souvislosti s konáním fotbalových utkání (z dalších sportů se násilí mezi diváky v poslední době začíná projevovat i u hokeje), proto je u nás pro tuto formu násilí vžitý i pojem fotbalové chuligánství. Protože za zemi vzniků násilí při fotbale je mnohými považována Anglie, říká se jí také britská nemoc.

¹ Ministerstvo vnitra České republiky. *Kriminalita : Divácké násilí* [online]. c2008 [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>>.

Násilí na fotbalových utkáních se projevuje různými způsoby, za nejčastější a nejnámější můžeme považovat:

- vniknutí diváků na fotbalová hřiště,
- ničení zařízení stadionu, vytrhávání sedaček, poškozování plotu,
- házení různých předmětů na hrací plochu, po hráčích i rozhodčích,
- verbální i brachiální konflikty ústící v agresi mezi rowdies a rozhodčím, rowdies a hráči, skupinami rowdies navzájem,
- projevy extremismu, rasismu, xenofobie,
- výtržnosti mimo stadión, vyvolávání pouličních nepokojů, projevy vandalství při přesunu na zápas (např. ničení hromadných dopravních prostředků),
- krádeže v obchodech, na čerpacích stanicích apod.

1.2 Rowdies - aktéři násilí na stadionech

Stále častěji slyšíme, jak fotbaloví chuligáni, odborně nazýváni rowdies, poničili zařízení stadionu, autobusu, vlaku či napadli sektor fanoušků protivníkovy týmu a svým jednáním způsobili značnou škodu. Kdo to tedy jsou ti rowdies? Je to snad každý divák, který se dostane na stadion nebo to jsou fanoušci věrně oblečení v barvách svého oblíbeného týmu? Určitě tím nemyslíme diváka, který si při neuspokojivém průběhu utkání svého oblíbeného týmu zanádá na rozhodčího. Myslíme tím člověka, který jde na návštěvu fotbalového utkání s tím, že v průběhu utkání, ale i před ním či po něm se bude snažit vyvolat nějaké nepokoje či výtržnosti zejména pro vlastní potěšení.

Na fotbal chodí prakticky všichni lidé naší populace, ať už jsou to ženy či muži, mladší nebo starší ročníky, lidé různých povolání i vyznání, ras či národů. Všechny spojuje jediné - napětí ze hry a očekávaná výhra jejich oblíbenců. Sledování oblíbeného sportu jim pomáhá zapomenout na starosti všedních pracovních dnů, naplňuje jejich volný čas a stává se prostředkem hromadné zábavy. Každý se na utkání dívá z různého pohledu.

Podle projevů v chování můžeme fotbalové diváky řadit do několika kategorií či skupin:

- a) **Fotbalový divák** – lze ho charakterizovat jako pasivního pozorovatele hry, který není ovlivněn rivalitou obou týmů a na utkání tedy pohlíží zcela neutrálně. Zpravidla nesleduje pouze fotbalová utkání, ale i další sporty. Divák není spjat

s konkrétním klubem, nenosí jeho symboly, ani se s klubem neztotožňuje. Není zaujatý, což u něj zvyšuje objektivní hodnocení hry i jednotlivých výkonů (na rozdíl od fotbalových fanoušků i rowdies). Fotbal je pro fotbalového diváka na stejné úrovni jako divadelní představení, protože i po jeho shlédnutí odchází spokojen se silným prožitkem získaným z průběhu hry.

- b) **Fotbalový fanoušek** – ke kopané je vázán prostřednictvím oblíbeného mužstva či konkrétního oblíbeného hráče. Má jistá očekávání v průběhu zápasu (resp. vyžaduje výhru „svého“ klubu) a díky identifikaci s mužstvem prožívá úspěchy i neúspěchy klubu. Fanoušek např. prožívá více nepotrestaný faul na „vlastního“ hráče a na tuto situaci mnohem bouřlivěji reaguje. Fotbal je většinou jedinou oblíbenou (či nejoblíbenější) sportovní hrou fotbalového fanouška. Fotbalové fandové svoji identifikaci prezentují především oblečením (replikami dresů, klubovými šálami, kšiltovkami, tričky, vlajkami, odznaky apod.).
- c) **Fotbalový chuligán (rowdies)** – rowdies se sdružují ve skupinách, přicházejí na fotbalové stadiony či do jejich okolí s primárním cílem vyvolat konflikt či bitku s jinými obdobnými skupinami soupeřova týmu. Tyto skupiny (party, tlupy, gangy) mají vlastní názvy, kterými se vymezují proti neorganizovaným skupinám i vůči jiným skupinám. Některé z těchto part jsou velice dobře organizovány a nesjednocují je pouze klubové rivalství a nenávisť k nepřátelským chuligánským skupinám, ale i politické, rasové, náboženské, národnostní, regionální nebo sociální motivy. Skupiny rowdies se na rozdíl od fanoušků často neidentifikují s fotbalovým klubem, ale pouze se svojí skupinou. V sebedefinování chuligánské skupiny vzniká její exkluzivita.²

Návštěvníky fotbalových utkání můžeme tedy shrnout do tří výše uvedených skupin. Někteří lidé zajímající se o násilí na fotbalových stadionech ale hovoří o čtvrté skupině, tzv. **Ultras**. Mají tím na mysli skupinu fanoušků, jejichž hlavním zájmem je na stadionu vytvořit co nejlepší atmosféru, ať již prostřednictvím různých světelných či zvukových

² MAREŠ, Miroslav, SMOLÍK, Josef, SUCHÁNEK, Marek. *Fotbaloví chuligáni : Evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno : Centrum strategických studií, 2004. 181 s. ISBN 80-903333-0-3. s.12-13.

projevů, nebo se snaží vytvářet nápaditou choreografií, která by ohromila všechny přítomné. Osobně se ale domnívám, že ultras skupiny jsou v naší zemi propojeny s tzv. rowdies, hranice rozpoznat je velmi tenká a jejich role jsou dle mého pozorování značně propleteny, mnohdy jsou sami v rámci soudržnosti s ostatními příznivci svého týmu aktéři projevů násilí. Proto bych v další části mé práce používal pro násilné a agresivní fanoušky pojem **rowdies**.

2 AGRESE, AGRESIVITA JAKO PŘÍČINA VZNIKU DIVÁCKÉHO NÁSILÍ

Pokud chceme najít způsob eliminace diváckého násilí, musíme nejdříve hledat způsoby, jak porozumět násilí, pochopit jeho psychologickou podstatu, zjistit jak se projevuje a poznat jeho příčiny vzniku. Měli bychom tedy znát pojmy jako agrese, agresivita, násilí a co je způsobuje.

Agrese se většinou definuje jako psychologická (emočně motivační) mohutnost, jež má za cíl poškodit přírodu, věci, lidi nebo sebe samého. Z psychologického hlediska je chápána coby vrozená vlastnost či reaktivní připravenost, jež je člověku vlastní a tudíž eticky neutrální, sloužící k adaptaci, udržení života, např. získání obživy, sebeprosazení či obraně. Agrese nevyjadřuje žádný zážitek nebo druh chování. Je spíše abstrakcí zahrnující jisté emoční stavy a vnitřní impulsy k jednání, jako např. zlost, vztek, zuřivost, nepřátelství, pohrdání, to vše spojené s určitými představami nebo fantaziemi – někomu se pomstít, někoho zabít, zničit.³

Zdrojem agrese v člověku může být nejen pudové jednání, ale i racionálně promyšlené, plánované jednání proti morálním zásadám. Takovéto jednání je pak složitěji motivované a nutno je posuzovat jinak než jednání pudové. Agrese je zabudována do celého způsobu našeho života. Slabost pro surové jednání, které nás vzrušuje, je jedním ze základních lidských instinktů. Někteří autoři považují agresi za hnací sílu veškerého lidského konání, za vůli k moci, za podstatnou složku úsilí o individualizaci jedince.⁴

Agresí tedy rozumíme rozličné formy chování. Samotné rozlišení co je a co není agrese není jednoduché, můžeme říci, že co odborník, to jiný výklad teorie agrese. Někteří ale ještě rozlišují agresi a agresivitu. Zatímco agresi můžeme označit jako vlastní pozorovatelné chování, agresivitou se rozumí určitá vnitřní připravenost k agresivnímu jednání.

³ PONĚŠICKÝ, Jan. *Agrese, násilí a psychologie moci*. 1. vyd. Praha : Triton, 2004. 226 s. ISBN 80-7254-593-0. s.22.

⁴ SPURNÝ, Joža. *Psychologie násilí : O psychologické podstatě násilí, jeho projevech a způsobech psychologické obrany proti němu*. 1. vyd. Praha : Eurounion, 1996. 134 s. ISBN 80-85858-30-4. s.17.

Dle Hartla je agresivita sklon k útočnému jednání, reakce na pocit ohrožení, osobní rys, příznaky duševní poruchy, vyvolávajícím podnětem frustrace, úzkost a vnitřní napětí.⁵

Agresivitu tedy můžeme chápat jako osobní vlastnost člověka jeho vnitřní dispozice, která je relativně trvalá a ztěžka měnitelná. Freud agresivitu chápal jako pudovou složku osobnosti. Tvrdil, že agresivní člověk má vystupňovaný pud agrese a proto jedná agresivně ve většině situací. Tento jedinec proto vyhledává situace, kde se nabízí možnost ventilace agresivity, protože pud obdobně jako potřeba tlačí na své uspokojení.

Známý český sportovní psycholog Pavel Slepíčka uvádí, že u diváka vzniká frustrace v průběhu sledování utkání nebo do hlediště přichází již frustrován. Frustrace vznikající u diváků přímo v hledištích jsou důsledkem průběhu utkání, závodu. Sportovní fanoušek může být frustrován neúspěchem svého družstva či dílčími nezdary hráče, s nímž se ztotožňuje. Aktuální psychický stav, který vzniká jako následek prožitku neúspěchu, je provázen nelibými city. Většinou jde o vztek či strach, které dosahují afektogenní podoby, a to zejména tehdy, překročí-li hranice frustrační tolerance jedince. Následné reakce jsou charakteristické malým přizpůsobením se situaci. Projevuje se vliv strachu a vzteku. Především vztek vede vždy ke zvýšení agresivity. Jestliže jde o intenzivní vztek, pak divák nemá rozumovou kontrolu nad svým chováním. Okolní věci ztrácejí hodnotu a dochází k překračování norem, zákazů, postojů, k ničení věcí, napadání okolních lidí.⁶

Faktory vzniku agrese:

- 1) Napětí, jež je vyvoláno přímou aktuální frustrací, narůstáním nezvládnutelného stresu s absencí možností řešení či alespoň neškodné abreakce.
- 2) Násilí, jež je výrazem nevole, protestu. Jde zde o chronickou frustraci smyslu a motivace něčeho dosáhnout v důsledku nezájmu rodičů, společnosti či hrubého zacházení.

⁵ HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. 1. vyd. Praha : Portál, 2004. 312 s. ISBN 80-7178-803-1.

⁶ SLEPIČKA, Pavel. *Sportovní diváctví*. 1. vyd. Praha : Olympia, 1990. 213 s. ISBN 80-7033-012-0. s.105.

- 3) Agrese coby prostředek k získání sebevědomí, sebeúcty, hrdosti, coby jediná možnost osvědčit se, projevit odvahu a potlačit zbabělost, slabost.
- 4) Agrese coby motiv sociálního zařazení a reputace ve skupině i například reputace u nepřátelského gangu, přání po získání psychické převahy. Sem by patřily agrese zajišťující určité místo v hierarchii společenství, event. i teritoriální agrese.
- 5) Agrese ve své interaktivní funkci něčeho aktivně dosáhnout, přesvědčit se tím o vlivu a účinku vlastního chování. Příležitostně se jedná i o avantgardní roli umělce či vlastence, hájícího národní zájmy proti cizincům.⁷

Agresivní chování je velmi pestré, může jít o slovní napadání a vyhrožování, ničení předmětů až po fyzické násilí vůči lidem.

Násilí lze chápat dle psychologického přístupu jako patologický způsob interakce konkrétního jedince (skupiny) s okolím. Řadíme zde všechny aktivity, pomocí nichž si jedinec či skupina (subjekt, aktér) vytváří a reguluje vztahy vůči sociálnímu okolí způsobem, který je vnímán jako agresivní či manipulativní. Intenzitu násilí často zvyšuje skupinové násilí, které představuje společnou násilnou aktivitu více jedinců vůči jejich okolí.⁸

Lidskou agresi si někteří vědci vysvětlují různě, shodují se však v názoru, že patří do přirozeného repertoáru chování člověka. Každý člověk má tedy svou hranici zvládnutí agrese, která se projevuje v několika stupních. Z počátku dokáže svou agresi a jakýsi vnitřní vztek v sobě tlumit, své chování dokáže ovládat a potlačovat ho v sobě. Pokud tento vztek jen stěží potlačuje, agresivitu uvolňuje používáním většinou vulgárních slov, kterými může napadat své okolí, při fotbalovém zápase většinou okolních lidí, hráčů a v neposlední řadě

⁷ PONĚŠICKÝ, Jan. *Agrese, násilí a psychologie moci*. 1. vyd. Praha : Triton, 2004. 226 s. ISBN 80-7254-593-0. s.91.

⁸ SPURNÝ, Joža. *Psychologie násilí : O psychologické podstatě násilí, jeho projevech a způsobech psychologické obrany proti němu*. 1. vyd. Praha : Eurounion, 1996. 134 s. ISBN 80-85858-30-4. s.7.

i rozhodčího. Dalším stupněm či hranicí uvolňování agresivity můžeme považovat ničení rozličných předmětů a zařízení. Posledním projevem agrese je už přímé fyzické napadání lidí, v našem případě protivníkových fanoušků, přihlížejících diváků, bezpečnostních složek, v krajním případě i samotných sportovců.

Obecně tedy může shrnout věci, které zvyšují tendenci jednat člověka agresivně při sledování sportovního utkání do těchto bodů:

- „provokující“ verbální i neverbální projevy (výsměch, urážky, postoje, gesta),
- existence znaků či scén prezentujících násilí,
- úspěch, který tímto jednáním dosáhl, event. schvalování agresivního jednání okolím,
- pocit sounáležitosti s agresivně laděným davem,
- situace konfrontační, soupeřivé, s prvky násilí,
- nespokojenost ze svého společenského začlenění,
- intoxikace alkoholem, drogami, léky,
- deprivace z neúspěchu svého oblíbeného týmu nebo sportovce.

Je zřejmé, že agrese a projevy násilí nejsou spjaty jenom s fotbalovým utkáním, zvýšenou formu agrese můžeme dle mého názoru sledovat v celé naší společnosti. V zájmu sebeprosazení se ve společnosti lidé jednají agresivně, mám tím na mysli nejenom v zaměstnání, ale ve všech lidských činnostech, prvky zvýšené agresivity můžeme kupříkladu sledovat při chování řidičů v silničním provozu. Velkou roli či nepřímým podporovatelem agresivity vidím i v jisté toleranci společnosti vůči médiím, kdy scény násilí a agrese je možno spatřit každý den v televizi, dnes dokonce už i během dne.

I když lidskou agresi můžeme považovat za přirozený projev člověka, důležitým aspektem v agresivním projevu skupiny rowdies hraje fakt, že projevy násilí se uskutečňují ve větším setkání lidí - davu.

2.1 Psychologie davu

Davy mají malou schopnost uvažovat, ale naopak jsou velmi dobře uzpůsobeny k činům.

Výtržnosti a špatné chování nelze posuzovat jako akce jednotlivých izolovaných diváků, většinou se jedná o výtržnosti menších či větších skupin, které přerůstají v hromadné chování publika – diváci vytvářejí „divácký dav“ a nikoliv pouze publikum tvořené jedinci s určitým společným očekáváním výsledku. Obecná shoda je v názoru, že ten, kdo není pouze divákem, ale je členem davu, je náchylný jednat zcela odlišným způsobem, než by jednal, kdyby byl sám. Anonymitu v davu lidí v hledišti na stadionech se snaží využívat i nejagresivnější fanoušci svého klubu k uvolňování své agrese proti fanouškům soupeře. Snaží se využívat i toho, že jsou ukryti v anonymitě společných prožitků s ostatními účastníky utkání nejen na samotném stadionu, ale i při přesunu na samotné utkání či odchodu z něj.

Snad nejznámějším vědcem zabývajícím se projevy davového chování je francouzský sociolog Gustave Le Bon. Obecně charakterizoval dav takto:

V běžném slova smyslu znamená slovo dav shromáždění jakýchkoliv jedinců bez ohledu na jejich národnost, povolání nebo pohlaví a bez ohledu na náhodu, která je svedla dohromady. Z psychologického hlediska nabývá však slovo dav zcela jiného významu. Za jistých daných okolností – ale jenom v nich – má shromáždění lidí nové vlastnosti, které se značně liší od vlastností jedinců, kteří je skládají. Vědomá osobnost tu mizí a city i myšlenky všech jednotek jsou zaměřeny tímž směrem. Tvoří ne kolektivní duše. Z pouhého seskupení se stal dav organizovaný, tzv. psychologický. Ten pak tvoří jedinou bytost a je podroben zákonu duševní jednoty davů. Nejzápadnější jev, kterým se projevuje psychologický dav, je tento: ať jsou jedinci, ze kterých se skládá, jakíkoliv, ať jejich způsob života, jejich zaměstnání, jejich povahy nebo inteligence se jakkoliv shodují nebo liší, nabývají prostě tím faktem, že jsou přetvořeni v dav, jakousi kolektivní duši. Tato duše způsobuje, že cítí, myslí a jedná naprosto odlišně než by každý z nich cítil, myslil a jednal, kdyby byl sám.⁹

Davy tvoří obvyklou součást dnešního moderního života prakticky po celém světě. V běžném životě si jich nemusíme téměř ani všimnout, přesto jsou všude kolem nás. Může

⁹ LE BON, Gustave. *Psychologie davu*. 3. opravený překlad vyd. Praha : Kra, 1994. 160 s. ISBN 80-901527-8-3. s.16.

jít o lidi čekající na vlak, v obchodech nebo třeba i na obyčejné procházce ve městě. V těchto běžných davech se chováme většinou pokojným způsobem, tak jak je společensky přijatelné. Při určitých situacích však význam slova dav nabývá jiného významu. Vzniká jakýsi kolektivní charakter davu, dav se chová jinak než je obvyklé a to zejména tehdy, má-li nějaký společný cíl. Nejvíce patrné je to u davu vzniklého při určité protestní akci, demonstraci a nebo také při sportovních utkáních.

Vznik zvláštních vlastností davů určují různé příčiny:

- první příčinou je, že jedinec nabývá v davu již pouhou skutečností, že je součástí většího počtu lidí, pocit nepřekonatelné moci, která mu povoluje povolit pudům, jež by osamocen nezbytně potlačil. Jelikož je dav anonymní, a proto nezodpovědný, ustoupí jedinec těmto instinktům tím spíše, že mizí úplně pocit zodpovědnosti, který ho jinak vždy zdržuje,
- druhou příčinou je duševní nákaza. V davu je každý čin a cit nakažlivý, a to do té míry, že jedinec velmi často obětuje svůj osobní zájem zájmu kolektivnímu. Je to vlastnost, která je přímo protichůdná jeho přirozené povaze a člověk je jí schopen výhradně jako součást davu,
- třetí příčina je zdaleka nejdůležitější, poněvadž podmiňuje v davovém jedinci zvláštní vlastnosti, naprosto odporující vlastnostem osamocенého jedince. Míjíme tím sugestibilitu – jedinec, který je nějakou dobu uprostřed jednajícího davu, je brzo přiveden – působením proudění, které z davu vychází – do zvláštního stavu, který je podoben onomu, do něhož se dostane hypnotizovaný. Vědomá osobnost zmizela a vůle a úsudek jsou ztraceny. Jedinec si již není vědom svých činů a pod vlivem sugesce se s neodolatelnou prudkostí pustí do provádění určitých činů. Není již sebou samým, nýbrž automatem a jeho vůle se stala neschopnou jej vést. Osamocen byl snad vzdělaným člověkem, v davu je bytostí pudovou a proto barborem. Má bezděčnost, prudkost, divokost a také nadšení a hrdinství primitivních bytostí.¹⁰

¹⁰ LE BON, Gustave. *Psychologie davu*. 3. opravený překlad vyd. Praha : Kra, 1994. 160 s. ISBN 80-901527-8-3. s.18.

Historie ukázala, že lidé jsou neschopni vést sami sebe a proto požadují mít svého vůdce. Le Bon uvádí, že dav je stádo, jež se nemůže obejít bez pána. Ve všech společenských vrstvách, od těch nejvyšších až po nejnižší, propadá člověk, není-li osamocen, brzy zákonu nějakého vůdce. Podmínkou úspěchu vůdce je jeho schopnost působit na dav. Nejúčinnější metody jsou tvrzení, opakování a nákaza – stručné, prosté tvrzení neustále opakovat až se zakoření v duši davu a pomocí nákazy, resp. vzájemného napodobování lidí se postupně rozšíří. Historie lidstva ukázala, že vůdci nemusí být jenom slavní hrdinové z minulosti, jako např. Hanibal, César nebo třeba Napoleon. Známe i negativní dopad schopnosti jednoho člověka manipulovat s davem, vždyť Hitler svým poblázněním a vizí ovládnout svět zmanipuloval miliony lidí, kteří za něho byli ochotni položit i život.

Vůdce bývá zpravidla muž činu. Vůdce musí mít prestiž, aby byl pro dav přitažlivý. Rozlišujeme prestiž získanou (jménem, jměním, vážností) a prestiž osobní. Pokud chceme přinutit dav k tomu, aby jednal, tedy v našem případě diváckého násilí v zájmu svého klubu napadal fanoušky protivníkovy tábora, nejvhodnějším a nejúčinnějším prostředkem je jít sám příkladem. Pokud je dav napjatý, nažhavený a dá se říci i připraven, je vlastní odvaha a rozhodnost tím správným spouštěcím mechanismem tento dav ovlivnit a vyburcovat k činům. Stačí tedy jeden příslušník tvrdého jádra rowdies, který dokáže svou odvahou pobláznit ostatní a hromadné bitvě dvou zneprátelených táborů není již možné zabránit.

3 HISTORIE DIVÁCKÉHO NÁSILÍ

Problém diváckého násilí neboli násilí konaného při příležitosti pořádání sportovních her není samozřejmě jenom problémem naší moderní doby, ale spadá do samých počátků sportu v lidských dějinách.

Mezi prvními dokumentovanými případy násilných akcí diváků jsou ty, které zahrnují divácké výtržnosti během her ve starověku. V letech 491 až 532 našeho letopočtu diváci čtyřikrát zapálili Konstantinopolský cirk při závodech vozatajů. Císařská garda byla v tomto období často volána k potlačení diváckých výtržností. K vyvrcholení došlo v roce 532, kdy divácké reakce při vozatajských závodech přerostly v politicky motivované povstání. V následujících bojích zahynulo 30 000 lidí. Tato událost je jednou z prvních dokumentovaných akcí, při které negativní divácké reakce bezprostředně vyústily do závažné celospolečenské akce.

Násilnosti a výtržnosti diváků bylo možno sledovat i ve 12. století, kdy se v Evropě těšili přízni rytířské turnaje. I když diváci byli pasivními účastníky turnajů, tak emocionálně prožívali průběh turnajů a reagovali bouřlivě na jednotlivé akce účastníků. Během těchto turnajů docházelo k negativním diváckým reakcím. Například v roce 1274 bylo při turnaji v Chalonu usmrceno několik lidí při diváckých výtržnostech. Zvládnutí a kontrola diváků byly závažným problémem.¹¹

Násilnosti provázely i vývoj míčových klání na anglickém území. Původní lidová forma kopané zahrnovala pouze nevážné boje mezi mladými jedinci z přilehlých vesnic a měst. Přítomnost balonu byla skoro vedlejší oproti těmto polozákonným příležitostem k urovnání nevyřízených účtů a sporů o pozemky. Fotbal v Anglii se hrál většinou v ulicích měst a na vesnicích. Při této formě lidového fotbalu docházelo obvykle k poškozování soukromého i veřejného majetku. Kopaná byla spíše drsnou zábavou nižších společenských vrstev, spojenou často s požíváním alkoholu a pravidelnými výtržnostmi jak v hledištích, tak na hřiš-

¹¹ SLEPIČKA, Pavel. *Sportovní diváctví*. 1. vyd. Praha : Olympia, 1990. 213 s. ISBN 80-7033-012-0. s.13.

tích. Vytvářela se tak divácká tradice tolerující značné odchylky od celospolečensky přijatelného chování.¹²

Příklady, kdy se v historii při příležitosti pořádání sportovních zápasů nebo turnajů objevili výtržnosti diváků, bychom zcela jistě našli více. Na výše uvedených příkladech jsem chtěl poukázat, že společenská zábava (a sportovní utkání zde jistě patří) a projevy násilností jsou spolu těsně spjaty už od nepaměti. V daných případech ale nemůže hovořit o diváckém násilí jak ho známe v dnešní podobě. Pokud k násilnostem při sportovních událostech docházelo, jednalo se spíše o reakci davu než o cílené a v mnohých případech organizované napadání příznivců protivníkovy týmu. Projevy násilí a agresivního chování, které jsou nyní známé vzhledem k nejčastějším projevům při konání fotbalových zápasů spíše jako fotbalové chuligánství než divácké násilí, se začaly projevovat především v Anglii, a to v průběhu šedesátých let, na vrcholu své intenzity byly v letech osmdesátých.

Mezníkem násilí na evropské fotbalové scéně zapříčiněnými fotbalovými diváky mnozí považují události vzniklé při finále PMEZ (dnešní Liga mistrů) konaného dne 25. května 1985 na Heyselově stadiónu v Bruselu mezi týmy FC Liverpool a Juventusem Turín. Při tomto utkání přišlo o život 39 lidí a zhruba 400 jich bylo zraněno. Fanoušci The Reds patřili v té době k nejobávanějším v celé Evropě. Celou tragédii vyprovokovali právě oni, vyzbrojeni řetězy, tyčemi, noži i střelnými zbraněmi vlétli jako nenasytná zvěř na italské tifoši, vznikla panika s opravdu tragickými následky. Nesmíme však také zapomenout, že viníkem nejsou jen fanoušci Liverpoolu. Bruselský stadion byl značně zchátralý a bylo podáno několik protestů proti tomu, aby se tak velká akce, jakou bylo finále PMEZ, hrála na tomto stadionu. Davy fanoušků mohly rozebírat kusy betonu a házely je na policisty. Na bídné úrovni byla taktéž organizace, na stadion si fanoušci propašovali v hojném počtu střelné zbraně, nože a různé nebezpečné předměty, bez toho, aniž by je někdo pořádně zkontroloval. A chyb bylo více, špatně zorganizovaným prodejem lístku počínaje (při pro-

¹² MAREŠ, Miroslav, SMOLÍK, Josef, SUCHÁNEK, Marek. *Fotbaloví chuligáni : Evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno : Centrum strategických studií, 2004. 181 s. ISBN 80-903333-0-3. s.38-39.

deji lístků byli fanoušci THE REDS a Juventusů na tribunách mnohdy vedle sebe), kritikou nepřipraveností policistů konče.¹³

V České republice se divácké násilí nebo přesněji řečeno fotbalové chuligánství dostalo do podvědomí široké veřejnosti v červnu 1985, kdy fanoušci Sparty Praha cestou na utkání do Bánské Bystrice zničili několik vlakových spojů. V dnešní době je zničení hromadných dopravních prostředků bráno jako běžná věc, v té době to bylo bráno jako něco nevídaného. O tomto řádění fanoušků byl natočen film *Proč?*, který místo toho, aby měl výchovný a odstrašující charakter, tak chuligánství doslova zpopularizoval a stal se v řadách mnohých chuligánů kultovním filmem, řádění ve vlaku se stalo vzorem pro vznikající subkulturu rowdies v České republice.

¹³ EuroFotbal.cz. *Fotbalové tragédie: Brusel 1985* [online]. c2007 [cit. 2009-04-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.eurofotbal.cz/clanky/fotbalove-tragedie-brusel-1985-31994/>>.

4 TEORIE VZNIKU DIVÁCKÉHO NÁSILÍ PŘI FOTBALE

Proč zrovna fotbalová utkání jsou spjata s největšími projevy násilí při sportovních událostech? Někdo může namítat, že fotbal je nejrozšířenější hra na světě, kterou hraje a sleduje nejvíce lidí, navíc v sobě nese souboje plné agresivních střetů. To je jistě pravda, ale třeba takové nedávné mistrovství světa v rugby bylo co do sledovanosti prostřednictvím médií druhým nejsledovanějším sportem na světě, návštěvy na samotných utkáních byly srovnatelné s návštěvami na fotbale, hra samotná je založena na síle a agresivitě hráčů, přesto k násilnostem v hledišti nebo mimo stadión nedocházelo. Příčina bude zřejmě v charakteristice toho kterého sportovního odvětví. Výraznou roli zde bude složení obecnstva - fandové tenisu mají odlišné chování při utkání, vždyť hra málokdy začne, pokud není mezi obecnstvem naprostý klid, který by mohl rušit hráče. Kdežto fotbalový divák se dlouhodobě vyvíjel, fotbal byl zpočátku brán jako zábava chudých, nižších společenských vrstev obyvatelstva, výraznou část obecnstva tvořili dělníci a tak nějaké volnější chování v hledišti s výrazivým hlasitým projevem bylo bráno jako přirozené. Šlo tedy o dlouhodobé vytváření jakýchsi sociálních norem chování a fotbal je měl ze všech sportů nejvolnější.

Výtržnosti jsou doménou lidí agresivního založení, kteří mají tendenci využít fotbalový stadión k projevům, které by nebyly v jiném prostředí tolerovány, emocionální vzrušení jim nepřináší zápas, ale právě výtržnosti.¹⁴

Jedním z prvních vědců, který se věnoval fotbalovému chuligánství, byl britský psychiatr John Harrington. Soustředil se hlavně na sledování individuálních patologických reakcí fanoušků během zápasu, často užíval pojmy jako „nezralost“ a „ztráta kontroly“. Interpretace jeho studie posílily populární názor, že chuligánství je vysvětlitelné jako důsledek psychologických problémů jednotlivců (emocionální nevyrovnanost, abnormální temperament).¹⁵

¹⁴ MIKŠÍK, Oldřich. *Hromadné psychické jevy : Psychologie hromadného chování*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. 269 s. ISBN 80-246-0930-4. s.188.

¹⁵ SMOLÍK, Josef. *Fotbalové chuligánství : Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Karlovy Vary : Zdeněk Plachý - vydavatelství & nakladatelství, 2008. 280 s. ISBN 978-80-903556-3-7. s.51.

Britský sociolog Ian Taylor na počátku 70. let 20. století dospěl k závěru, že fotbalové chuligánství je projevem především nižších tříd. Chuligánství vysvětloval mimo jiné měnící se podstatou fotbalu a s tím související změnou role hry a lokálního klubu v životě dělníků., fotbal podle něj přestal být součástí dělnické komunity. Násilí při fotbalových zápasech je proto podle Tailora třeba chápat z části jako důsledek úpadku tradičních hodnot dělnické třídy, zejména ale jako pokus znovu ovládnout hru na úkor bohatých elit. Tato koncepce se určitou dobu jevila jako uspokojující, ale záhy se proti ní postavily na základě výzkumu Gerrita Valka v roce 1998 argumenty a statistická fakta, která opět připomínala, že významný počet osob zainteresovaných do násilnosti nepocházel ze stereotypně vnímané working classe, ale ze středních i vyšších tříd. Problém fotbalových násilností se tedy nedal vysvětlit pouze specifickým deviantním chováním v rámci určité společenské vrstvy.¹⁶

Přestože jsou přístupy k hodnocení fotbalového chuligánství rozličné, v poslední době se do popředí dostává názor, který popisuje fotbalové chuligánství jako vzrušující zábavu, adrenalinový sport, který je únikem z všednosti normálních dnů a to zejména u lidí, kteří nemohou svou agresivitu projevit jiným vhodnějším způsobem. Fotbalový stadión a možnost anonymity v davu a určité toleranci hrubějšího chování při fotbalovém zápasu je vede k projevům, které by nebyly v jiném prostředí tolerovány, emocionální vzrušení jim nepřináší sledování utkání, ale právě výtržnosti, kterých se dopouštějí.

4.1 Teorie subkultury

Mnozí sociologové, psychologové a lidé zabývající se problematikou násilí při fotbalových utkáních se nemohou shodnout na dobu vzniku tzv. fotbalového chuligánství, tak jak ho známe v jeho nynější podobě. Proto si jako pomocné kritérium vybrali dobu, kdy se tito radikální fanoušci začali organizovat, vytvářeli si pevné vazby na svůj klub a začali také i různými poznávacími znaky tvořit svoji vlastní identitu. Mluvíme tedy o jakési subkultuře lidí, jejichž zájmem není sledování sportovního utkání, ale jejich zájmem je násilí.

¹⁶ SMOLÍK, Josef. *Fotbalové chuligánství : Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Karlovy Vary : Zdeněk Plachý - vydavatelství & nakladatelství, 2008. 280 s. ISBN 978-80-903556-3-7. s.52.

Subkultura je často definována prostředím, v němž je tolerováno a provozováno něco, co je majoritou považováno za deviantní nebo co skutečně deviantní je - potom obvykle bývá ostatní společností odmítána, odsuzována, stavěna do podřadné pozice. Motivací pro příslušnost k subkultuře je také fakt, že v jejím prostředí lze dosáhnout kýženého statutu a nalézt adekvátní roli v určité sociální skupině prostřednictvím internalizování alternativních hodnotových vzorců a disponováním jiným typem schopností, než které jsou ceněny většinou společností. Jednoduše může subkultura usnadnit potřebu každého člověka někam patřit a mít zde slušnou pozici. Podle věkového složení rowdies by bylo možné chuligánskou subkulturu označit za subkulturu mládeže.¹⁷

Delikventní patry u nás skoro vždy vznikají z podskupin mladých lidí, kteří se dobře znají z jedné instituce, méně často se rekrutují z mládeže bydlící na jednom sídlišti, resp. v jedné čtvrti, jak tomu je častěji v západních zemích. Tyto skupiny se buď úplně vymknou běžným mechanismům sociální kontroly (přestanou chodit do učení, do školy, do práce), vytvoří si vlastní hodnotové preference a chovají se vysoce autonomně, anebo, což je méně časté, se kontrole vymknou jen v době svého volna.¹⁸

Uvedené teorie poukazují na to, že mladí lidé často hledají svou pozici ve společnosti, snaží se na sebe upozornit, někdy to nelze jiným způsobem skutky, které společnost spíše vylučuje. Kdyby těmto mladým lidem byl dán prostor k možnosti projevit se, například větší nabídkou volnočasových aktivit, delikvence a kriminalita by byla mírnější.

4.2 Vznik subkultury rowdies

Organizované násilnosti v anglické kopané jsou spojovány se vznikem skupiny lidí označovaných jako skinheads (skin-kůže, head-hlava). U skinheads se původně jednalo o nepolitické hnutí, kterému šlo především o odlišení se od „lepší“ společnosti. Životní styl

¹⁷ MAREŠ, Miroslav, SMOLÍK, Josef, SUCHÁNEK, Marek. *Fotbaloví chuligáni : Evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno : Centrum strategických studií, 2004. 181 s. ISBN 80-903333-0-3. s.22.

¹⁸ MATOUŠEK, Oldřich, KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X. s.83.

skinheadů byl mimo jiné založen na požívání alkoholu, na návštěvách koncertů, rvačkách s jinými partami a návštěvách fotbalových zápasů (při této příležitosti taktéž docházelo k bitkám a násilí). Pro skinheady byl jednou z dominantních událostí týdne fotbal. Jeho popularita v Anglii vzrostla po vítězství národního týmu ve finále mistrovství světa v roce 1996. Zlepšené finanční poměry pracující mládeže v šedesátých letech umožnily vytvoření velkých skupin pohyblivých fanoušků. Zvyšující se komercializace zatemnila původ fotbalu jako hry dělnické třídy a přispěla k vytvoření situace, kdy se fotbalové násilí stalo obecným průvodním jevem kopané. Skinheadi, kteří pravidelně podporovali fotbalový klub své městské části či města, se střetávali s příznivci hostujících mužstev. Party skinheadů vnímaly a snažily se bránit především své teritorium (okolí fotbalového stadionu, čtvrť města apod.) před vpádem jiným part v den fotbalového utkání.¹⁹

Až tedy po vzniku subkultury skinheads můžeme mluvit o fotbalovém chuligánství, kdy v popředí nebyl fotbal samotný, ale větší váha se přikládala násilností proti nepříteli, kterého většinou představovali fanoušci jiných týmů, policie nebo pořadatelské služby. Výsledku samotného utkání už nebyla přikládána taková váha. Šlo spíše o jakýsi typ menší soukromé bitvy, při které se i nezhůdkou používaly zbraně (okované pevné boty, obušky, nože).

Sedmdesátá léta 20. století byla jakýmsi přelomem v diváckých výtržnostech, násilí nabývalo na intenzitě, nešlo již o nahodilé bitky jednotlivých velkých skupin fanoušků, chuligáni také opouštěli skinheadskou vizáž, nosili oblečení více splývající s davem, čímž se pro pořádkové složky stal obtížněji identifikovatelný. Zvýšila se míra regionalismu, patriotismu a radikalismu jednotlivých skupin, precizovala se i organizovanost a strukturovanost gangů.

Jednou z nejznámějších skupin rowdies byla spojena s fotbalovým klubem Millwal. Millwalské rowdies charakterizovaly organizovanost, řád a plánování akcí, byli známí svou tvrdostí a nekompromisností. Byli organizováni do několika skupin podle schopností uspět ve rvačce a podle věku. Mladí členové byli označováni jako „Underfines“ a byli jakýmsi

¹⁹ MAREŠ, Miroslav, SMOLÍK, Josef, SUCHÁNEK, Marek. *Fotbalové chuligáni : Evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno : Centrum strategických studií, 2004. 181 s. ISBN 80-903333-0-3. s.44-45.

předvojem v pouličních rvačkách. Jejich úkolem bylo především vyvolat samotný konflikt s chuligány jiných týmů. Když konflikt vypuknul, nastoupila zkušenější podskupina označovaná jako „Treatment“. Pokud bitka nebyla včas rozhodnuta vítězstvím millwalských chuligánů, zapojovala se aktivně i třetí podskupina označovaná jako „Surgery“, která se skládala z nejzkušenějších a nejstarších fotbalových chuligánů. Tento tzv. systém organizovanosti inspiroval skupiny, které se utvářely kolem ostatních fotbalových týmů. Organizovanost ostatních skupin byla nezbytná, protože proti struktuře a hierarchičnosti chuligánské skupiny nebylo možnost uspět neorganizovaností a chaotičností.²⁰

O skupině rowdies se tedy můžeme vyjadřovat jako o specifické subkultuře, která stejně jako ostatní subkultury poskytuje svým členům emoční a sociální podporu, v některých případech i materiální. Pro mladší členy je členství v určitých subkulturách mnohem důležitější než vlastní rodina, skupina vrstevníků nebo lidí se stejným zájmem má na ně větší vliv při samotném chování.

4.3 Normy, hodnoty a cíle skupin rowdies

V předchozí kapitole jsem uvedl, že zejména mladí lidé hledají svou roli ve společnosti, chtějí si vydobýt postavení, které jim dle jejich názorů náleží, zvedne se u nich respekt a prestiž mezi ostatními. Jednou z možností, jak na sebe upozornit, může být i účast ve skupině rowdies. Tyto skupiny, stejně jako jiné skupiny lidí, mají svou skupinovou strukturu a dynamiku. Skupinovou strukturu si můžeme představit jako určitou síť rolí. Každý má ve skupině svoji roli, ke které náleží jednotlivé úkony, které musí člen skupiny plnit. Ve skupině je tak vytvořen jakýsi žebříček členů, který určuje důležitost a postavení každého člena ve skupině. Rozdělení rolí nebývá v těchto skupinách náhodné. Naopak jde většinou o dobře promyšlený řekněme pracovní postup, kdy člen skupiny získává postupně důležitější pozici ve skupině.

²⁰ MAREŠ, Miroslav, SMOLÍK, Josef, SUCHÁNEK, Marek. *Fotbaloví chuligáni : Evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno : Centrum strategických studií, 2004. 181 s. ISBN 80-903333-0-3. s.49-50.

Jednotlivé skupiny rowdies mají také své normy a organizovanost, někdy se dá hovořit až o vojenské organizovanosti. Každá má svého vůdce, noví členové jsou tzv. testováni a pečlivě vybíráni apod. Lze tak pozorovat určitou dynamiku skupiny, která je založena na stejných hodnotách a cílech. Může se jednat např. o :

- důvěra v chuligánskou skupinu,
- averze vůči policii a jiným bezpečnostním složkám,
- averze vůči pořadatelům,
- jednotné politické postoje a přesvědčení,
- bojkot či podpora reprezentace,
- snaha být nejlepší chuligánská skupina.

O organizovanosti a stanoveným normám chování ve skupině vypovídá také polský fanoušek a spisovatel Roman Zielinski, příznivec klubu Slask Wroclav, který tyto zásady shrnul do několika bodů:

- starej se o to, aby na zápasy tvého týmu chodilo co nejvíce lidí. Sám jistě víš, že raději budeš chodit do skupiny, která čítá několik set lidí, než do skupiny, ve které je jich jen pár desítek,
- dělej všechno pro to, aby se tvoji druhové nestyděli nosit veřejně barvy vašeho klubu,
- dělej si reklamu jak jen můžeš. Vydávej časopisy, vezmi do ruky sprej a maluj po zdech,
- nespolupracuj s policií, pamatuj, že se to může obrátit proti tobě
- eliminuj v zárodku fanoušky lokálních klubů. Nestrp skupinu fanoušků jiného klubu ve svém městě,
- navazuj co nejbližší kontakty s hráči tvého klubu. To vytvoří pevné pouto mezi vámi a klubem,
- ovládej svůj strach. Když tvoji druhové poznají, že se nebojíš, necouvnu nikdy v krizové situaci,
- nechovej se agresivně k „civilistům“ - tím si neupevníš svoji autoritu, ani si nevynutíš uznání obyčejných lidí - můžeš z toho mít jenom potíže,
- na výjezdech se drž hlavní skupiny, je to bezpečnější,

- neudávej policii ty, od kterých jsi dostal do zubů. Situace se může jednou obrátit zůstaň co nejdéle pravým fanatikem.²¹

Každá ze skupin má svoji také vlastní symboliku. Většina z nich sice přiznává příslušnost ke svému klubu třeba nošením replik dresu, čepic nebo šál s logem klubu, členové jednotlivých gangů vyjadřují svou náklonnost ke své skupině ještě dalšími symboly. Většinou se jedná o tetování, šálu nebo vlajku jednotlivé skupiny rowdies. Jednotlivé gangy rowdies mají také své mnohdy velice profesionálně vytvořené webové stránky, o své činnosti vydávají také časopisy, tzv. fanziny. Tím vším jednotlivé gangy rowdies upevňují svoji kohezi a snaží se dát svým členům najevo, že skupina má o každého člena zájem.

²¹ MAREŠ, Miroslav, SMOLÍK, Josef, SUCHÁNEK, Marek. *Fotbaloví chuligáni : Evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno : Centrum strategických studií, 2004. 181 s. ISBN 80-903333-0-3. s.96-97.

5 SOUČASNÝ STAV SKUPIN ROWDIES V ČESKÉ REPUBLICCE

V České republice existují gangy rowdies téměř při každém prvoligovém klubu. Někde čítají jen několik jednotlivců, jinde jsou jich i desítky či stovky. Rowdies se začali lépe připravovat na násilnosti, dnes můžeme říct, že jsou dobře organizovanými skupinami. Mají vlastní taktiku v boji proti bezpečnostním složkám, vytvořili si vlastní webový server (www.hooligans.cz), kde se informují o tom, kdo kde spáchal větší výtržnosti a s jakým úspěchem. Vytvořili si svou vlastní ligu, kterou někteří sami nazývají „Třetí poločas“. Princip tkví v tom, že jednotlivé gangy rowdies si předem domlouvají své vlastní zápasy ať již před utkáním svého klubu nebo po něm. Jedná se o domluvené pěstní souboje, kdy je předem stanoven počet účastníků z každé strany a jsou stanovena pravidla boje, např. boj beze zbraní. O vítězství pak informují ostatní na internetu, probíhá zde tedy boj o nejlepší rádoby fanoušky.

Nejznámější české kotle:

FC Baník Ostrava - klub, který má u nás nejpočetnější podporu radikálních fanoušků. Druží se s GKS Katowice, nejtvrdějším spolkem polské scény. Nejznámější skupiny rowdies jsou Apple Comando, Silesian Hunters, Ultramaniacs, Barabi, Chahar Boys

AC Sparta Praha - dříve považovaný za nejtvrděší a nejsilnější. Nejznámější skupiny jsou Brigáda Drápek z Lasičky, Ultra Sparta, Red Pirates Sparta, Frakce Rudý Úder. Řadí se k radikální pravici

FC Brno - mají jednu z nejpočetnějších a nejvíce agresivních militantních skupin zvanou Johny Kentus Gang (JKG), dále zde působí Torcida, Ultra, Division S. Většina rowdies patří k ultrapravici.

Slavia Praha - počet tvrdých fanoušků čítá několik set lidí, známé skupiny jsou Slavia Hooligans, Brigáda 97, Slavia Youngster, Tlupa Toma Sojera.²²

²² *Hooligans - oficiální server českých a slovenských fotbalových chuligánů a fanoušků : Česká scéna* [online]. c2009 [cit. 2009-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.hooligans.cz/showpage.php?name=scena>>.

Nejzávažnější incidenty rowdies v České republice v sezóně 2008/2009 jsou:

- 2. 10. 2008 asi 150 chorvatských fanoušků, kteří přijeli do Prahy na odvetný zápas 1. kola Poháru UEFA, pochodovalo centrem metropole a začalo házet po lidech dlažební kostky. Stovky z nich ale po výtržnostech bojovaly s českými těžkooděnci. Rowdies zranili sedm policistů a poničili čtyři policejní auta. Při jejich pochodu byl také vážně zraněn jeden civilista. Téměř tři stovky chuligánů policisté zadrželi, jeden byl obviněn z útoku na veřejného činitele,
- 3. 11. 2008 fanoušci pražské Sparty, kteří směřovali na fotbalový zápas svého týmu do Ostravy, si cestu krátili demolováním vlaku. Do jednoho kupé vhodili dýmovnici a zničili celý vagón. Druhou dýmovnici si schovali na zápas. Předtím ještě stihli poškodit autobus, který je měl dovést na stadion,
- 22. 2. 2009 do Brna přijelo speciálním vlakem připraveným pouze pro fanoušky asi 800 fanoušků Baníku Ostrava a s nimi asi 100 spřátelených fanoušků z polských Katovic. Kromě domácích rowdies bylo na stadionu Brna asi další 100 spřátelených rowdies ze Slovanu Bratislava. První incident mezi těmito fanoušky začal již před začátkem samotného utkání. Příznivci Baníku, zejména jejich polští příznivci, prolomili kovový plot v jejich sektoru a zaútočili na fanoušky Brna. Během okamžiku se začali prát. Přítomná pořadatelská služba byla zjevně na tento útok nepřipravená, zejména co do počtu pořadatelů. Fanoušci zaútočili nejen na domácí sektor, taktéž se pustili do pořadatelů. Zasáhnout musela až přivolaná policie, která fanoušky zahнала zpět na svá místa. Stejný incident se odehrál v poločase, kdy situaci musela opět zvládnout policie,
- 22. 2. 2009 pět fanoušků pražské Sparty zadrželi ráno olomoučtí strážníci kvůli výtržnostem v ulicích města. Skupina asi dvaceti rowdies nejdříve poničila vybavení jednoho z místních barů a poté zaútočila na pracovníky bezpečnostní agentury, které zavolali zaměstnanci podniku,
- 16. 3. 2009 fotbalový zápas mezi pražskou Spartou a Brnem skončil nešťastně pro třináctiletého podavače míčů. Zasáhla ho podomácku vyrobená dýmovnice a hoča

musela odvézt záchranka do nemocnice. Na pořádek před utkáním a po něm dohlížely stovky policistů.²³

Dnešní výtržnosti diváků se častěji vyskytují při přesunech fanoušků na samotný zápas, kde jsou méně kontrolovatelní, než na samotném stadionu. Na stadionu jsou pod větším dohledem, např. fotbalový klub Slavie Praha jako první klub u nás zavedl systém lístků na jméno, při vstupu na stadion prováděl důsledné kontroly jak na hledání zakázaných předmětů, tak se zaměřil i na opilost návštěvníků. Snad i z tohoto důvodu zatím na svém stadionu klub nezaznamenal větší výtržnosti. Bohužel příkladu Slavie mnoho klubů nenásledovalo, jejich přístup je i dle mých zkušeností značně benevolentní.

²³ *IDNES.cz* : Zprávy [online]. Mafra, c1999-2009 [cit. 2009-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://zpravy.idnes.cz/>>.

6 POSTOJ SPOLEČNOSTI VŮČI ROWDIES

Jak se staví společnost a její instituce do boje proti diváckému násilí? Je zřejmé, že jde o tak závažnou společenskou problematiku, která nejenže není věcí jenom organizací působících ve fotbale či orgánů činných v trestním řízení v jedné zemi, divácké násilí můžeme v současnosti považovat za problém nadnárodní. Nemá co do nebezpečnosti takovou váhu jako terorismus nebo obchodování s lidmi, ale i při něm umírají lidé a materiální škody nabývají stále větších rozměrů. Dalším nebezpečím pro společnost je fakt, že členy chuligánské skupiny jsou i mladí lidé, jejichž počet roste.

Nebezpečnost tohoto společenského jevu a nutnost jej řešit tedy zajímá mnoho organizací na různých stupních společnosti, jedná se o úrovně:

- mezinárodní úroveň,
- státní úroveň,
- soukromá sféra.

6.1 Mezinárodní úroveň

Z evropských mezivládních organizací se protichuligánskou politikou začala zabývat Rada Evropy. Po velkých neštěstích v osmdesátých letech minulého století navrhla Rada Evropy novou mezinárodní Úmluvu, která se zabývá diváckými násilnostmi. Jedná se o Evropskou úmluvu o diváckém násilí a neslušném chování při sportovních událostech a zvláště při fotbalových zápasech. Úmluva na základě svého článku 13. odst. 1 vstoupila v platnost dnem 1. listopadu 1985 a pro Českou republiku podle odstavce 2. téhož článku dnem 1. června 1995.

Tato úmluva si klade za hlavní cíl přijetí takových opatření, která by zabránila nežádoucím výtržnostem a přestupkům při sportovních kláních.

Jednotlivé státy musí zajistit zejména:

- přiměřené veřejné prostředky na zamezení násilných a protiprávních incidentů na stadionech, v jejich bezprostřední blízkosti a na přístupových cestách využívaných diváky,
- úzkou spoluprací a dobrou výměnu informací mezi policejními složkami v různých lokalitách, které provádějí nebo mohou provádět dohled nad sportovním utkáním,

- přijetí a aplikace legislativy, která stanoví přiměřené tresty pro osoby, které byly shledány vinnými z trestných činů spojených s diváckým násilím.

Úmluva dále doporučuje další účinná opatření proti diváckému násilí - např. o:

- stavět stadióny z vhodných materiálů tak, aby byly pro diváky bezpečné, nenapomáhaly vzniku zbytečných konfliktů mezi diváky, umožňovaly přehlednou práci s davem, byly vybaveny vhodnými hrazeními či bariérami a neomezovali práci bezpečnostních a policejních složek,
- oddělovat fanoušky soupeřících mužstev přidělováním míst na oddělených tribunách,
- zabezpečit oddělení fanoušků pečlivou kontrolou prodeje vstupenek a zvýšeným dohledem zejména v okamžicích těsně před zahájením utkání,
- vyloučit ze stadionů nebo zakázat vstup na utkání a stadiony vyhlášeným výtržníkům nebo lidem pod vlivem alkoholu nebo drog,
- vybavit stadiony kvalitním ozvučením a maximálně ho využívat pro zachování pořádku mezi diváky,
- zakázat vnášení alkoholických nápojů diváky na stadion, omezit nebo nejlépe zakázat prodej a distribuci alkoholických nápojů na stadionech, přičemž všechny nápoje by měly být prodávány v bezpečných obalech,
- zamezit při vstupních kontrolách vnášení pyrotechnického zboží nebo jakýchkoliv předmětů, které by mohly ohrozit zdraví ostatních diváků,
- zajistit spolupráci styčných důstojníků s dalšími spolupracujícími složkami již před zahájením utkání tak, aby byla zaručena součinnost při zvládnutí davu.²⁴

6.2 Státní úroveň

V České republice tak jako ve většině vyspělých a civilizovaných států plní hlavní úlohu při zabezpečení ochrany života a zdraví osob, zajištění veřejného pořádku a ochrany majetku Policie ČR, která je podřízená Ministerstvu vnitra. Ta má nejvíce legislativních a jiných

²⁴ SMOLÍK, Josef. *Fotbalové chuligánství : Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Karlovy Vary : Zdeněk Plachý - vydavatelství & nakladatelství, 2008. 280 s. ISBN 978-80-903556-3-7. s.190-191.

nástrojů, kterými lze trestat veškeré protiprávní jednání, násilí při konání sportovních utkání nevyjímaje.

Dne 1. 1. 2009 v souvislosti s novým zákonem o Policii ČR č. 273/208 Sb. se změnila podmínka v oblasti zajištění bezpečnosti při sportovních utkáních. Před tímto datem se o bezpečnost fanoušků na stadionu starala Policie České republiky, Městská či obecní policie a pořadatelská služba. V souvislosti s reformou Policie ČR a nově přijatým zákonem přešla odpovědnost za bezpečnost na stadionu na pořadatelskou službu. Jako hlavní argumentace pro tuto změnu byl fakt, že fotbalové utkání bylo ze strany Ministerstva vnitra bráno jako soukromá akce a v souladu s reformou Policie ČR v odbourání nepolicejních činností přestává policie suplovat práci pořadatelské služby. Tímto se zvýšily nároky na samotný pořádající klub, který si najímá a platí pořadatelskou službu z vlastních finančních zdrojů.

Proto dne 16. 2. 2009 byla přijata „Dohoda mezi Českomoravským fotbalovým svazem a Policií České republiky“, která :

- vymezuje zásady a formy spolupráce Policie ČR a fotbalového svazu při konání mezinárodních fotbalových utkáních a fotbalových utkání v rámci ČMFS,
- vyjmenovává požadavky na stavebně - technické vybavení stadiónů,
- upravuje výcvik a činnost pořadatelské služby.²⁵

Při svém „řádění“ se fotbaloví chuligáni dopouštějí několika protiprávních skutků, které řeší především trestní zákon a přestupkový zákon. Mezi nejčastější trestné činy dle trestního zákon č. 140/1961 Sb. ve znění pozdějších předpisů patří:

Trestné činy hrubě narušující občanské soužití:

- § 196 Násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci,
- § 198 Hanobení národa, rasy a přesvědčení,

²⁵ Policie ČR. *Spolupráce mezi ČMFS a Policií ČR* [online]. c2008 [cit. 2009-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/spoluprace-mezi-cmfs-a-policii-cr.aspx>>.

- § 198a Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo omezování jejich práv a svobod,
- § 201a Opilství,
- § 202 Výtržnictví,
- § 221 Ublížení na zdraví,
- § 225 Rvačka.

Trestné činy proti majetku:

- § 247 Krádež,
- § 257 Poškození cizí věci.

Trestné činy proti lidskosti:

- § 260 Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka.

Dle přestupkového zákona č. 200/1990 Sb. se mohou fanoušci dopustit zejména porušení:

- § 47 Přestupky proti veřejnému pořádku,
- § 49 Přestupky proti občanskému soužití,
- § 50 Přestupky proti majetku.

Tím, že Policie ČR hraje méně aktivní roli v areálu stadionu ale neznamená, že ze stadionů zmizí úplně. Na základě dohody mezi ČMFS a Policií ČR bude v areálu stadionu přítomen policista specializující se na problematiku diváckého násilí nebo tzv. velitel opatření, který bude se zástupcem klubu sledovat utkání a v případě nezvládnutí diváckého násilí pořadatelskou službou přivolá policejní jednotky k zásahu a zvládnutí vzniklé situace. V případě nasazení policie na stadionu bude klub povinen policii nahradit nutné úhrady nákladů vzniklé policii. Při rizikových a výjimečných případech budou také nasazeni policisté jako pozorovatelé, tzv. spotteři, popř. členové policejního Antikonfliktního týmu.

6.3 Regionální úroveň

Na regionální úrovni má na eliminaci negativních diváckých jevů největší vliv samotný pořádající klub, který je v mnohém podřízen nařízení Českomoravského fotbalového svazu.

Českomoravský fotbalový svaz (dále ČMFS) je občanské sdružení, které je v České republice organizátorem fotbalu ať již na té nejvyšší profesionální úrovni (reprezentace, I. a II. liga), tak i na té nejnižší amatérské úrovni (okresní soutěže). Úkolem ČMFS je pečovat o všestranný rozvoj fotbalu - vytváří a stanovuje pravidla hry v souladu s mezinárodní fotbalovou legislativou, organizuje soutěže, podporuje rozvoj mládežnického fotbalu v klubech, prostřednictvím svého disciplinárního řádu ale také trestá porušením pravidel ať již jednotlivé hráče, rozhodčí či kluby, tak i jednotlivé fotbalové svazy, které jsou podřízeny ČMFS. Je tedy nejdůležitější složkou mající vliv na samotná sportovní utkání a fotbal jako takový. Např. snahou o rozvoj přivést co nejvíce dětí do jednotlivých fotbalových klubů a jejich zapojení do aktivní hry patří mezi nositele prevence - aktivním zapojením dětí a mládeže do hry výrazně zaplní jejich volný čas, vede je k zdravému způsobu života, disciplíně i povinnostem. Tímto zaplněním jejich volného času může např. zabránit tomu, že ať už děti z velkého městského sídliště nebo malé vesnice nemají čas na zahálčivý život vyplňovaný alkoholem, drogami či krádežemi. Z hlediska represe vytváří a vydává ČMFS různé dokumenty a doporučení, které mají zabránit a omezit vznik násilí při konání sportovních utkání.²⁶

Základním dokumentem pro pořádání soutěžních utkání ve fotbale je tzv. soutěžní řád, který mimo jiné obsahuje:

- a) průběh soutěžního utkání,
- b) povinnosti klubů,
- c) ustanovení o pořadatelské službě a výkonu její činnosti.

Ad a) průběh soutěžního utkání

V Pravidlech fotbalu (pravidlo 5) je stanoveno, že rozhodčí má právo utkání ne zahájit nebo ho předčasně ukončit mj. pro hrubě nesportovní projevy obecnstva. Dojde-li tedy v průběhu utkání k hrubým urážkám nebo vyhrožování ze strany obecnstva, ke vhazování

²⁶ SMOLÍK, Josef. *Fotbalové chuligánství : Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Karlovy Vary : Zdeněk Plachý - vydavatelství & nakladatelství, 2008. 280 s. ISBN 978-80-903556-3-7. s.167-170.

předmětů do hřiště, k násilnostem mezi diváky nebo k ohrožení bezpečnosti členů družstev, musí rozhodčí ve spolupráci s kapitány družstev vyzvat prostřednictvím hlavního pořadatele (obvykle cestou hlasatele) diváky ke klidu, případně požádá hlavního pořadatele o zajištění viníků. Dojde-li k obdobným projevům i přes opakované výzvy, nebo je-li diváky vážně ohroženo zdraví účastníků utkání, rozhodčí utkání ukončí.²⁷

Ad b) povinnosti klubů

Mezi hlavní povinnosti klubů v zabránění výtržností diváků patří zejména vybudování adekvátního sportovního zařízení, tj. samotného fotbalového stadionu, existence návštěvního řádu a zajištění pořadatelské služby.

ČMFS se snaží zkoordinovat činnost všech klubů ohledně výstavby či rekonstrukce stávajících stadionů, aby všechny plnili předepsané normy pro bezpečnost všech účastníků fotbalového utkání. Proto vypracovalo tzv. **Projekt ligové stadiony 2012**.²⁸

Další povinností klubů patří existence **návštěvního řádu**, jehož účelem je zajištění ochrany bezpečnosti zdraví a majetku na stadionu a zajištění průběhu akcí konaných na stadionu. Každý, kdo vstoupí na stadion, vyjadřuje svůj souhlas být vázán podmínkami a obsahem daného návštěvního řádu.

Obecně mezi hlavní body patří:

- vstup na stadion je povolen pouze se souhlasem majitele tohoto stadionu,
- návštěvník musí respektovat návštěvní řád a chovat se v rámci slušných pravidel chování,
- v areálu stadionu mohou pobývat osoby s platnou vstupenkou nebo jiným opravňujícím průkazem, který musí mít v době pobytu u sebe,

²⁷ Českomoravský fotbalový svaz. *Pravidlová komise Českomoravského fotbalového svazu : Metodický pokyn č. 14/2008* [online]. [2008] [cit. 2009-04-19]. Dostupný z WWW: <http://nv.fotbal.cz/assets/MP_14-2008_V_tr_nosti_obecenstva.doc>.

²⁸ DRÁB , Josef. *Projekt ligové stadiony 2012* [online]. ČMFS, [2007] , 11. 5. 2007 [cit. 2009-04-19]. Dostupný z WWW: <http://nv.fotbal.cz/assets/PROJEKT_2012a.pdf>.

- návštěvníci musí zaujmout takové místo, které mají vyznačené na vstupence, v případě potřeby na pokyn pořadatelské nebo bezpečnostní služby či policie jsou povinni zaujmout místa jim určená,
- osoby zjevně pod vlivem alkoholu nebo návykových látek či osoby narušující návštěvní řád nemusí být na stadion vpuštěny, popřípadě mohou být vyvedeni z prostoru stadionu,
- návštěvníci jsou povinni při vstupu ukázat platnou vstupenku či jiný doklad, v případě potřeby se musí legitimovat a strpět úkony s tím spojené,
- návštěvník je povinen strpět v případě potřeby prohlídku (za použití technických prostředků) své osoby a zavazadel za účelem zjištění, zda do areálu nepřináší nebezpečné a nepovolené předměty uvedené v návštěvním řádu, v kladném případě zjištění nebude vpuštěn do areálu,
- osoby, které klub vyhodnotí jako osoby představující bezpečnostní riziko nebudou vpuštěny na stadion,
- osoby vstupují na stadion na vlastní nebezpečí,
- při zjištění porušení návštěvního řádu má klub v případě potřeby oprávnění vykázat z areálu osobu, která tento řád narušila a zakázat jí na dobu určitou vstup do areálu stadionu,
- na dodržování návštěvního řádu dohlíží se souhlase majitele pořadatelská a bezpečnostní služba jakož i policie.²⁹

Ad c) pořadatelská a bezpečnostní služba

Jejím úkolem je dohled na dodržování návštěvního řádu. Je placena ze strany majitele klubu, který si také pořadatelskou službu vybírá dle vlastního uvážení. Pořadatelský sbor je složen z dobrovolníků, řídicích se instrukcemi hlavního pořadatele. Členy pořadatelské služby jsou v některých případech také pracovníci soukromých bezpečnostních služeb. V obou případech se jedná o osoby, u kterých existuje smluvní vztah mezi zadavatelem,

²⁹ Českomoravský fotbalový svaz. *Návštěvní řád* [online]. ČMFS, c2000-2008 [cit. 2009-04-29]. Dostupný z WWW: <<http://nv.fotbal.cz/scripts/detail.php?id=45940&tmplid=1292>>. ISSN 1214-7400.

tj. příslušným fotbalovým klubem a bezpečnostní agenturou. Podstatou tohoto smluvního vztahu je přenesení výkonu některých práv a povinností zadavatele na bezpečnostní agenturu, resp. fyzické osoby.

Mezi hlavní úkoly pořadatelské či bezpečnostní služby patří:

- vpouštění diváků na stadion, provádění bezpečnostních prohlídek,
- pomoc divákům a poskytování informací při jejich pobytu na stadionu,
- kontrolu dodržování návštěvního řádu,
- účinné předcházení situacím ohrožující veřejný pořádek,
- spolupráce s policií, předávání všech důležitých informací při ohrožení.

Kromě výše uvedených institucí se o problematiku násilí diváků při sportovních utkání zabývá také mnoho dalších. Jako příklad mohu uvést Svaz evropských fotbalových svazů (UEFA), Mezinárodní federace fotbalových svazů (FIFA), v boji proti rasismu na fotbale vystupuje také spolek Football Against Racism in Europe (FARE). V televizi také vystupuje mnoho známých fotbalistů odsuzujících násilí při fotbale, taktéž samotní fanoušci vytvářejí různá občanská sdružení podporující pozitivní fandovství, u nás je známé sdružení proFootballFans. Největší podíl v boji proti násilí diváků ale dle mého soudu mají samotné kluby, které musejí dát najevo, že o tyto fanoušky nestojí.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 METODOLOGIE

7.1 Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu bylo zjistit pomocí rozhovorů se samotnými rowdies příčiny a podstatu jejich chování a projevu. Šlo mi o to zjistit, jaké konkrétní důvody je vedly přidat se ke skupině rowdies. Zároveň jsem chtěl zjistit jejich dojmy a pocity, které zažívají v členství své skupiny. Dále jsem se rozhodl pro pohled z druhé strany, z výpovědi policistky, která byla účastnice přepravy fanoušků ve vlacích, kdy s nimi strávila i několik hodin společného cestování.

7.2 Metoda výzkumu

Za metodu výzkumu jsem vzhledem k omezenému počtu respondentů zvolil kvalitativní výzkum, který se mi zdá z hlediska porozumění lidem v sociální situaci jako je páchaní cíleného násilí při sportovních utkáních jako nejvhodnější. Jako techniku jsem zvolil polostandardizovaný rozhovor, kdy jsem měl základní otázky pro oba členy rowdies, u druhého rozhovoru jsem měl doplňující otázky k lepšímu pochopení subjektivního pocitu respondenta. Třetí rozhovor se na výzkumný problém díval z pohledu „druhé strany“, proto byly otázky odlišné od prvních respondentů.

7.3 Organizace výzkumu

Nejtěžší bylo získat samotné příslušníky rowdies k rozhovoru, neboť mezi nimi panuje značná nedůvěra k lidem snažící se o rozhovor na téma fotbalové chuligánství. Díky mému spoluhráči z fotbalovému klubu se mi podařilo domluvit rozhovor s jeho kamarádem - fotbalovým chuligánem ze Zlína. S tímto jsem se setkal osobně v měsíci březnu tohoto roku v jedné restauraci ve Zlíně. Tento mi posléze poskytl 3 kontakty na spřátelené rowdies, z nichž pouze jeden souhlasil s rozhovorem pomocí internetové komunikace ICQ. Oběma respondentům jsem sdělil účel mého dotazování, tedy sběr dat pro mou bakalářskou práci o diváckém násilí. S rozhovorem oba souhlasili pouze pod podmínkou, že neuvedu jejich jméno či jiné údaje, které by mohly vést k jejich ztotožnění. Nutno dodat, že v zájmu uskutečnění rozhovoru jsem byl nucen zapřít své povolání policisty, jehož všichni rowdies považují za nepřítele č. 1.

Třetí rozhovor byl organizačně nejlehčí, neboť byl pořízen s mou kolegyní na naší služebně, která před příchodem k nám 2 roky sloužila na doprovodu vlaků a několikrát byla účastnicí převozu tzv. problémových fanoušků, zejména příznivců Baníku Ostrava.

7.3.1 Rozhovor č. 1 - rowdies ze Zlína

Můžeš mi říct něco o sobě?

Je mi 21 let a řadím se k rowdies fotbalového klubu ze Zlína. Bohužel jméno ani přezdívku prozradit nemohu, protože členů rowdies není v našem městě mnoho.

Jaké máš vzdělání a kde nyní pracuješ?

Po vyučení na zdejší strojírenském učilišti pracuji jako frézař v jedné soukromé firmě ve Zlíně. Tedy aspoň zatím, protože to nyní s prací moc dobře nevypadá.

Můžeš mi říct něco o své rodině a kde bydlíš?

Bydlím na vesnici nedaleko Zlína a jsem šťastně svobodný, ženit se fakt dlouho nechystám. Mám oba rodiče, matka pracuje jako obyčejná dělnice a tata pracuje jako tesař. Myslím si, že jsou oba naprosto normální a v pohodě.

Kdy jsi začal chodit na fotbal a co tě vedlo k tomu stát se rowdies?

V mládí jsem hrál u nás na dědině fotbal, ale potom jsem se na tréninky vykašlal, vlastně ani nevím proč. Na zápasy Zlína jsem začal chodit asi v 15 letech, vzhledem k penězům ale ne tak často. Pravidelně jsem začal na fotbal do Zlína chodit až tak po dvou letech a za člena rowdies se považuji tak necelé 3 roky. Nejprve jsem se na fotbal s klukama chodil dívat do normálního sektoru, ale vždy se mi líbily ohňostroje a skandování našich fanoušků v kotli, tak jsme se s klukama snažili co nejvíce chodit k sektoru domácím. Když jsem po nějaké době zjistil, že tam mezi fanoušky mám 2 spolužáky, tak jsem v kotli byl již pravidelně a také jsem s nimi začal jezdit na výjezdy, tedy na zápasy Zlína venku. Při těchto výjezdech bylo občas vzrůšo a mě se to celkem líbilo. Stejně u nás na dědině nebylo co dělat, jednou za čas se chodilo na taneční zábavy, ale to se mi zdálo málo. A běhat kolem dokola někde s hadicemi jako dobrovolný hasič se mi také nechtělo. Mezi rowdies jsem také získal dost kamarádů a myslím si, že jsme celkem dobrá parta.

Rowdies jsou většinou odsuzováni ostatními fanoušky za to, že na stadionu dělají jenom výtržnosti, nepořádek a o samotný fotbal jim nejde. Co si o tom myslíš?

Nemyslím si, že děláme nějaký větší bordel. A kdo říká, že nám o fotbal nejde, tak lže, vůbec nic o nás neví. Máme svůj klub rádi a uděláme pro něho všechno. A nevím, o jakém bordelu mluví. Těch pár světlic a roztrhaných papírů ještě nikomu neublížilo, aspoň se staráme o atmosféru na zápase. Sem tam sice vylezeme na nějaký plot, který nevydrží, ale to nejsou podle mě nějaké velké škody, s tím se musí počítat. Lepší je si trochu na zápase zakřičet, než tam tiše sedět.

Nedílnou součástí rowdies jsou vzájemné bitky. Byl jsi někdy účastníkem takové bitky a jak takové bitky vypadají?

Zpočátku jsem moc o těchto bitkách nevěděl, zajímaly mě spíš choreografie při zápase. Když jsme ale jednou jeli na zápas Zlína do Uherského Hradiště, tak nás napadla početnější skupina rowdies Synotu. Protože jich bylo víc, padly nějaké facky a také nám sebrali nějaké šály. Když se potom měla hrát odvěta u nás a já jsem se dozvěděl, že je s nimi domluvená nějaká bitka, tak jsem se chtěl zúčastnit a pomstít se. Od té doby se snažím účastnit všech domluvených bitek. Bitky se domlouvají většinou předem, buď přes telefon nebo pomocí emailu. Taky záleží na tom, kolik nás jede třeba na venkovní zápas. Bitka se domlouvá většinou někde mimo veřejnost, někdy banda na bandu, někdy jsou stanoveny počty bojovníků na každé straně. Zlín nemá takovou velkou základnu jako třeba Baník nebo Brno, takže to jsou většinou střety 5 na 5, nebo třeba 20 na 20. Vždy jsou to střety beze zbraní a jsou domluveny pravidla boje, někdy stačí, když poražený řekne dost nebo leží na zemi, tím bitka končí. Bitky jsou domluveny buď před zápasem nebo po něm, záleží na tom, zda nejsou někde poblíž policajti.

Jak se na takový střet, jak ty říkáš, připravuješ? A byl jsi někdy zraněn?

Nijak zvlášť se na střety nepřipravuji, mám celkem mohutnou postavu, tak jdu většinou na věc. Někteří z naší skupiny ale kvůli tomu chodí do posilovny nebo na pytel, myslím box. Zranění jsem neměl žádné, pokud nepočítám nějakou modřinu. Celkově moc ke zraněním nedochází, aspoň já si žádné větší nevybavuji.

Co alkohol, jakou hraje roli ve vašem „fandění“? A co říkáš na drogy, vyskytují se u rowdies?

Tak drogy rozhodně ne, to je svinstvo. Každý z nás asi už zkoušel trávu, ale nic pravidelného a tvrdé drogy už vůbec. Mě osobně stačí pivo, na tvrdý alkohol moc nejsem. S pivkem je ten zápas tak nějak lepší, větší pohoda, hlavně v létě. Pivo k fotbalu prostě

patří a snad ho nezakážou. Teď na Slavii jsme si ale museli dát pozor, podnapilé fanoušky tam nechcou pouštět.

O rowdies se také říká, že se politicky angažují, ty a klub se řadíte k levici nebo pravici?

Dřív se prý klub řadil spíše k pravici, já osobně se o politiku vůbec nezajímám, mě jde jenom o ten fotbal a atmosféru kolem něj, včetně střetů. Skandujeme sice nějaká hesla, ale mě to nic neříká.

Jak vidíš budoucnost rowdies u nás v České republice, ve svém klubu a v Evropě?

Budu se snažit být rowdies dokud to půjde, stejně teď nemám nic lepšího na práci a moc mě to baví. Letos asi Zlín sestoupí do II. ligy, tak nějaký útlum zřejmě nastane. V České republice nedokáží odhadnout, co se bude dít. Všude chcou zavádět na stadionech kamery a chtějí zakázat pyrotechniku, tak situace bude asi složitější. V Evropě se dle mého soudu rowdies rozrostou zejména na východě, rusáci prý chcou být ještě známější než angličani, takže to bude asi pěkná mela.

Který klub má u nás nejlepší rowdies?

Jednoznačně kraluje Baník, který je navíc spřátelený s polákama a ti jsou hodně drsní. Také Brno není špatné, ale na Baník nemá.

Díky za rozhovor a doufám, že Zlín se v I. lize udrží.

7.3.2 Rozhovor č. 2 - rowdies z Prahy

Můžeš mi říct něco o sobě?

Jmenuji se Viktor a je mi 25 let. Asi 2 roky patřím k jedné k rowdies skupině fotbalového klubu Slavie Praha.

Jaké máš vzdělání a kde nyní pracuješ?

Mám vystudovanou průmyslovku, ale pracuji jako obchodní zástupce jedné farmaceutické firmy.

Můžeš mi říct něco o své rodině a kde bydlíš?

Asi 5 let bydlím v Praze, ale rodilý pražák nejsem. Co k rodině říci, pocházím z naprosto běžné české rodiny, matka pracuje jako účetní, otec pracuje jako mistr ve stavební firmě,

mimo to mám ještě starší sestru a mladšího bratra. Jak říkám, běžný standart. Nepocházím z nějaké rozvrácené rodiny, jak si někteří o rowdies myslí.

Kdy jsi začal chodit na fotbal a co tě vedlo k tomu stát se rowdies?

Kladný vztah ke sportu mám od malička, ať už pasivně, tak i aktivně. Na fotbal jsem u nás chodil s tátou, při studiu v Praze pak s kamarády. Vyzkoušel jsem několik sportů snad i proto, že jsem byl vždycky hodně aktivní a nevybouřený. Momentálně hraji rugby, které mě hodně naplňuje, výborný kontaktní sport. V našem ragbyovém týmu jsem se také seznámil s klukem, který patří ke skupině rowdies při fotbalovém klubu Slavie Praha. Několikrát jsem s ním zašel na fotbal k jeho skupině protože se mi zamlouvalo účastnit se bitek, tak jsem se přidal k nim. Už asi 1 rok jsem tedy jejím členem.

Rowdies jsou většinou odsuzováni ostatními fanoušky za to, že na stadionu dělají jenom výtržnosti a o samotný fotbal jim nejde. Co si o tom myslíš?

Jsou mezi námi samozřejmě lidi, které fotbal moc nezajímá a jde jim jen o to, aby vyvolávali nějaké konflikty s ostatními fanoušky nebo s pořadateli, popř. s policajty. Těch je sice jenom pár, ale mnohdy se jim podaří strhnout i ostatní a pak se to zbytečně semele. Není to ale jenom jejich vina, mnohdy jsou zbytečně provokováni ze strany policie a pořadatelů a to je pak těžké emoce ovládnout. Já se snažím sledovat spíše ten fotbal, u rowdies jsem hlavně kvůli bitkám.

To ti nestačí to rugby? Myslel jsem, že tam člověk dostatečně vybije svou energii.

To ano, fyzicky namáhané to je dost, ale furt je to organizovaný sport, něco tomu prostě chybí. Kdežto bitka mezi rowdies, to je zážitek. Tolik adrenalinu, když jde člověk na souboj proti druhému, kterého nezná, jsem při ničem jiném nezažil.

A nemáš strach, že se ti něco stane, někdo druhý tě úmyslně zraní?

Strach mám určitě jako každý jiný, ale ten zážitek, emoce a touha je prostě silnější. A nemyslím si, že samotné bitky jsou extra nebezpečné. Vždycky jde o pěstní souboje s pevnými pravidly. Nesmí se používat zbraně, pokud někdo leží na zemi, tak se tzv. nedokopává a pokud někdo řekne, že má dost, tak je konec. Navíc většina z nás kvůli bitkám trénuje, většinou jde o box nebo nějakou formu bojového umění. Jinak to ani nejde, jít nepřipravený do takové bitky. Myslel jsem si, že jsem i díky rugby dobrý, ale několikaminutové bitky mě přesvědčily o opaku. Takže jsem také přidal posilku a chodím i na kickbox.

Když vidím některé rowdies, tak ti jsou většinou hodně zmoženi alkoholem. Jak jsi na tom ty, alkohol, cigarety či drogy?

Jak jsem říkal, chodím na fotbal většinou kvůli bitkám a proto si nemohu dovolit bít nějak moc pod parou. Pivo si samozřejmě dám, to k fotbalu patří, ale většinou se jedná tak o dvě pivka. Kouřím příležitostně. Drogy jsem nikdy nebral a mezi námi určitě nikdo drogy pravidelně neužívá. Někteří z nás si možná dají nějaká anabolika pro zlepšení fyziky, osobně tohle ale neuznávám. A pokud s mám vyjádřit k těm opilým fanouškům, tak ty nepovažuji za pravé rowdies. To jsou ti, kvůli kterým nás všichni odsuzují a myslí si, že jsou rowdies. Podle mě jsou to jenom primitivové, kteří se jedou ožrat a výtržnosti udělají kdekoliv, nejenom na fotbale.

O rowdies se také říká, že se politicky angažují, ty a klub se řadíte k levici nebo pravici?

Politiku se nezajímám, takže se neřadím nikam. Ale většina z nás dle mého pocitu inklinuje spíše k pravici, stejně jako většina rowdies v ostatních klubech. Ale i když se o politiku nezajímám, tak i mě se nelíbí, jak u nás rómové nedělají a kradou.

Jak vidíš budoucnost rowdies u nás v České republice, ve svém klubu a v Evropě?

Tak to netuším, jak se tady všechno vyvine. Zákony jsou přísnější, policie je čím dál lepší, na stadion už není lehké se dostat. Navíc chtějí u nás zakázat pyrotechniku, což je dle mne špatné, světelná šou přidá zápasu atmosféru. Bitky budou u nás pokračovat, mimo stadion nás policajti budou těžko nahánět. Nelíbí se mi ale skutečnost, že Baník má při svých výjezdech mezi sebou mnoho spřátelených poláků. Ti jdou až na samotnou hranici, mnohdy i za ní, často používají zbraně a to už je dle mého soudu přehnané a nebezpečné. Také chorvaté minulý rok v Praze byli hodně šílení a nebezpeční, takže rowdies mají jistě budoucnost v zemích bývalého východního bloku.

Který klub má u nás nejlepší rowdies?

Určitě Baník, ten je momentálně u nás jednička. Ale titul bude letos náš.

Díky za rozhovor a přeji Slavii titul.

7.3.3 Rozhovor č. 3 - policistka

Řekni mi prosím něco o sobě.

Jmenuji se Alexandra Skalická a mám 28 let. U policie sloužím celkově 4 roky, 1 rok jsem strávila v policejní škole, 2 roky na doprovodu vlaků a 1 rok sloužím na policejním oddělení ve Fryštáku.

Mezi jeden z úkolů na doprovodech vlaků patří také dohled při přepravě fotbalových fanoušků na zápas. Účastnila jsi se někdy takové přepravy?

Ano, několikrát. Nepatřilo to mezi oblíbenou činnost naší práce, ale aspoň mám zajímavé vzpomínky. Nejčastěji jsme doprovázely fanoušky z Ostravy, někdy i z Prahy.

Mají fanoušci nějaké speciální vlaky nebo vagóny určené jenom pro sebe?

Speciální se přímo říct nedá. Hodně to záleželo na počtech fanoušků. Když se zejména Baníku Ostrava dařilo, tak fanoušci jezdily v hojném počtu, někdy jich mohlo být i hodně přes tisíc. To měli celý vlak pro sebe. Pokud se jednalo o méně atraktivní zápasy, tak jich bylo třeba jenom 200-300 a měli pro sebe vyčleněny 2-3 vagóny. Tyto vagóny nebyly nijak speciálně upraveny, vždy se jednalo spíše o ty v horším technickém stavu. Tyto vagóny se z taktického hlediska vždy připojovaly až jako poslední v soupravě, aby fanoušci svým chováním neobtěžovali ostatní cestující.

Jak to při cestě s fanoušky vypadá? Asi to bude hodně náročné.

Náročné je hodně slabé slovo. Osobně mě to připadalo tak, že který fanoušek bude nejvíce opilý, tak vyhrává. V podstatě se jejich cesta dala přirovnat k jedné velké alkoholové cestě. Jejich prvotním zájmem bylo sehnat alkohol a pokud tento došel, tak při zastávce vlaku vždy několik z nich vyskočilo a šli koupit někde další. A neustále kouřili, i když se to ve vlaku nesmí. Během cesty potom vykřikovali neustále ty svoje fotbalové písně jako Baníčku, my jsme s tebou.... Některé jejich písně se nedají ve slušné formě ani publikovat. Vzhledem k jejich podnapilosti či spíše silné opilosti se taky chovali hodně vulgárně, pro některé nebyl problém močit přímo v kabině vlaku.

Jaká byla věková skladba těchto fanoušků a jak na tebe působili?

Věk byl u nich různý. Odhadovala bych, že většina fanoušků byli něco kolem 20 let, ti byli asi nejhorší. Dost jich tam bylo i ve věku kolem 30 a 15 let, k mému údivu jsem ale viděla třeba i 8 leté kluky se svými otci, kteří měli kolem té třicítky. V hojném počtu se našlo také několik holek, kdy téměř každá z nich byla dost opilá.

Jak se chovali k vám policistům, napadali vás nějak při cestě?

Naštěstí jsem nikdy nebyla přítomna nějakého fyzického napadání, ale dřív prý fanoušci vyhodili z vlaku dva policisty. V mém případě šlo nejhůře o nějaké vulgární nadávky. Myslí si, že nás fanoušky jako policisty brali celkem v pohodě, myslím nás jako policisty při samotné cestě. Asi se s tím nějak smířili, přesně to nedokážu popsat, vždyť počtem nás značně převyšovali, tak 10:1.

Co jsem se dočetl, tak tito fanoušci nebo rowdies nemají policii přímo v lásce.

Kamarádi jsme samozřejmě nebyli, ale že bychom my ve vlaku byli nějakí velcí nepřátelé si nemyslím. Klidně nás mohli napadnout, těžko bychom se jim ubránili. A také si nemyslím, že se jednalo při těchto přejezdech o nějaké tvrdé jádro fanoušků, tito byli obyčejní opilci a vesměs primitivové.

Vy jste neměli nějaké zvláštní vybavení? Chrániče, helmy apod.?

Ne, my jsme jeli v normálních uniformách, takže maximálně pistole a pouta. Těžkooděnci vždycky čekali až na nádraží. To spíš oni byli ti nenávidění, asi je policisté svým zjevem a výbavou nějak provokovali, nevím. Vždycky, když uviděli fanoušci těžkooděnce, tak začali být zajedno a jejich chování bylo více agresivní.

O některých rowdies se říká, že jsou to silní pravičáci, skinheadi apod. Projevovali se nějak extremisticky ve vlaku?

Pár jedinců vykřikovalo nějaká hesla proti černým apod., někdy i hajlovali, ale někteří z jejich vlastních fanoušků, zejména ti méně opilí, je vždycky nějakým způsobem umravnil. O nějakém hromadném hajlování se nejednalo, vždycky to bylo jen pár jedinců. Bohužel vzhledem k našim počtům bylo těžké zasáhnout a taky dokázat jim to by bylo asi nemožné.

Jak tedy na tebe tito fanoušci celkově zapůsobili?

Vzhledem k jejich chování jako nějakí primitivové. Jako lidi, kteří se jdou vyřvat a je jim jedno, co si někdo o nich pomyslí nebo co způsobí. Určitě nejde o nějaké normální inteligentní lidi.

7.4 Shrnutí rozhovorů

I když k dispozici byl pouze malý vzorek členů rowdies, tyto rozhovory mě jenom utvrdili v tom, co jsem během svých dlouholetých návštěv fotbalových utkání vpozoroval a co

jsem se dočetl jednak v odborné literatuře a jednak z knih a článků sepsanými někdejšími zejména anglickými členy rowdies.

V prvním rozhovoru respondent uvádí, že se přidal k členům rowdies z nudy a nadbytku volného času, zalíbilo se mu také být členem skupiny, někam prostě patřit. Vyvracuje také tvrzení, že těmto tzv. fanouškům nejde o fotbal a sport samotný, sám má fotbal rád a s klubem se cítí spjatý, záleží mu na něm. I jejich tzv. střety mezi rowdies považuje za boj o čest svého klubu. Hlavním důvodem přidání se ke skupině rowdies je tedy nenaplněný volný čas a hledání svého místa ve společnosti.

V druhém rozhovoru respondent uvádí, že hlavním důvodem, proč je členem rowdies, je adrenalinové vzrušení při vzájemným bitkách, které není schopen ve svém běžném životě najít. K vybití své energie a agresivity mu dostupné sporty nestačí.

Oba dva respondenti neberou být členem rowdies jako něco nepřístojného, je to prostě jejich způsob života, který je zcela naplňuje. Oba dva se distancují od drog, přiznávají však užívání alkoholických nápojů, které mají pro ně povzbudivé účinky. Taktéž oba tvrdili, že se nijak politicky neangažují, u ostatních rowdies ovšem připouštějí jisté politické sklony, zejména jde o pravicové názory.

O velkém vlivu alkoholu na chování těchto rádoby fanoušků hovoří také má kolegyně, která přináší na tuto tematiku jiný pohled. Sama tyto fanoušky spíše nazývá zvířaty, kteří se jedou jenom vyřádit a využívají při tom seskupení velkého množství lidí se stejným názorem a cílem, tedy něco provést a pobavit se při tom.

Zásadní význam pro chování těchto lidí lze tedy spatřovat v jevech hromadného chování, zvláště využívání anonymity v davu a sounáležitost s lidmi, kteří hledají způsob k vybití své agrese.

8 NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ

V poslední době se ozývají ze všech stran hlasy o přijetí nového zákona, který by speciálně řešil tzv. fotbalové trestné činy. Zastánci tohoto zákona poukazují na to, že v Anglii, odkud fotbalové chuligánství pochází a kde dosáhlo nejtragičtějších rozměrů, se tento zákon osvědčil a mnozí jej považují za jediný účinný nástroj v boji proti násilí při fotbale. Ano, v Anglii sice i přes velké problémy s fotbalovými chuligány zdá se tento boj vyhráli, přesto bych nerad srovnával Anglii s Českou republikou. Zatímco v Anglii se tedy problém násilí na fotbale řešil z větší části cestou represe, v sousedním Německu se snažili upřednostnit preventivní přístup, kdy se zaměřili na komunikaci s fanoušky a řešení jejich problémů.

Osobně bych viděl jako nejlepší řešení v boji proti diváckému násilí v kombinaci obou přístupů – represivního a preventivního opatření, neboť tento sociální problém je asi závažnější, než si myslíme. Uvedu tedy obecné základní body obou přístupů a budu se snažit nabídnout jeden konkrétní preventivní program.

8.1 Represivní opatření

U některých typů fanoušků dle mého soudu zamezí v jejich pokračování agresivního a násilného chování uplatňování represivních opatřeních ať už ze strany policie či jiných institucí, které mají něco společného s násilím při sportovních utkáních.

Mezi obecné zásady represivních opatření můžeme uvést:

Ze strany policie a soudu:

- důsledně využívat možností legislativních opatření, zejména paragrafu 202 odst. 1 trestního zákona v pozdějším znění, který zní: (1) Kdo se dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného, hanobí historickou nebo kulturní památku, hrob nebo jiné pietní místo anebo hrubým způsobem ruší přípravu nebo průběh organizovaného sportovního utkání, shromáždění nebo obřadu lidí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, (2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
- lépe zkoordinovat, zrychlit a zefektivnit zákroky pod hromadným velením,
- zaměřit se na vůdce davu,
- využívat členů antikonfliktního týmu policie,

- zlepšení komunikace ze strany policie, použití síly v krajních případech,
- ve spolupráci se st. zástupcem a soudy více využívat zkráceného přípravného řízení, co nejvíce využívat alternativních trestů,
- zneviditelnění policie při utkání.

Z pozice ČMFS a klubů:

- důsledně a bez výjimky hrát utkání na stadionech dle požadavků rady Evropy s moderním kamerovým systémem, moderními turnikety, místy jenom k sezení, sektory fanoušků obou týmů na protilehlých tribunách,
- zakázání veškeré pyrotechniky na stadionu,
- prodávání lístků na jméno a na určené místo,
- nevpuštět na stadion silně podnapilé osoby a nežádoucí osoby,
- klub zajistí kvalitní pořadatelskou službu s dostatečným počtem lidí přiměřeného věku a fyzické zdatnosti, proškolením pořadatelů ohledně komunikace s fanoušky a základy psychologie,
- zlepšení spolupráce mezi klubem a policií.

Ze strany médií:

- ignorovat a nezveřejňovat protiprávní aktivity rowdies.

8.2 Preventivní opatření

Cílem zvládnutí diváckého násilí není jenom zabránění vzniku a následnému rozvoji násilných jednání v hledišti stadionu, jde především o vytvoření podmínek a působení na fanoušky, aby tito fanoušci nepociťovali potřebu projevit svou agresi. Represivní opatření dokážou vytlačit násilí ze stadionů, pokud ale zanedbáme i prevenci, můžou tato represivní opatření přinést jiné formy projevů násilí a problémy ve společnosti mohou být ještě závažnější.

Obecné preventivní opatření mohou být:

Ze strany klubů:

- zlepšení komunikace s fanoušky a samotným fan klubem
- zlepšení zábavného programu před utkáním a během přestávky
- zavedení systematické práce zejména pro mladé fanoušky, např. pořádání turnajů

Ze strany měst a obcí:

- výstavba sportovních areálů
- zlepšení nabídky volnočasových aktivit pro děti a mládež
- sociální prevence na školách za přítomnosti významných sportovců

Jedině kombinací represe a prevence lze proti diváckému násilí v České republice úspěšně bojovat. Důležitou roli zde hrají také média, která mnohdy nepravdivě informují o diváckém násilí, problém mnohdy zveličují. Média mají velký vliv na psychiku jedince, rowdies mohou být pro některé jedince jejich hrdiny, i když spíše negativními. Někteří rowdies také někdy přiznávají, že chtějí, aby se o nich vědělo, že se jim to líbí.

8.3 Nízkoprahový fanclub pro děti a mládež

Ve většině českých a moravských měst, kde se hraje fotbal na vrcholové úrovni, chybí větší aktivní činnost fotbalových klubů vůči vlastním fanouškům. V některých klubech samozřejmě s fanoušky spolupracují, vždy se jedná ale o dospělé fanoušky, kdy největší výhody pro tyto fanoušky znamenají výhody v cenách vstupenek nebo darování zábavné pyrotechniky, která je následně využita při zápase a mnohdy vede k negativním projevům. Samotný klub může být členy těchto fanclubů i vydírán, kdy v případě neposkytnutí těchto výhod budou v hledišti tropeny výtržnosti. Zájmem klubu je tedy mít fanoušky, kteří budou pro klub přínosem a ne tvůrcem potíží.

V rámci prevence je nejvhodnější zaměřit se na mládež ve věku 10-20 let, která je nejvíce ohrožena propadnutím do skupin rowdies. Proto vidím řešení v založení jisté formy nízkoprahového fanclubu pro děti a mládež, který by využívali ti, kteří mají nadbytek volného času a jsou nejvíce ohroženi sociálně patologickými jevy. Všeobecné výhody nízkoprahového zařízení pro děti a mládež jsou známy. Poskytují zázemí, podporu a odborné rady či pomoc dospívajícím v jejich obtížných životních situacích (např. psychické obtíže spojené s vývojovými úkoly v dospívání, odpoutávání se od rodiny, konflikty s rodiči, s autoritami, šikana, záškoláctví, škodlivé užívání návykových látek aj.).

Zřizovatelem tohoto zařízení by byl přímo fotbalový klub, který by se na projektu podílel jak z finanční stránky, tak by poskytl i vhodné prostory přímo v areálu stadionu. Dalšími finančními prostředky by se podílela jak samotná obec v místě působnosti klubu, tak i různé

soukromé nebo neziskové organizace. A proč zrovna typ nízkoprahového zařízení při fotbalovém klubu? Kromě této čím dál častěji oblíbené metody sociální pomoci z toho bude mít užitek jak samotná obec - tedy i veřejnost, tak i samotný fotbalový klub. Ten si může touhle formou vychovávat své potencionální fanoušky.

To, že samotný fanclub pro děti a mládež bude v areálu fotbalového stadionu je důležité, neboť potencionální fanoušci se budou cítit součástí klubu, nasají jeho atmosféru, budou dýchat „stejný vzduch“ jako jejich oblíbení hráči. Tímto bude vytvořeno jakési neviditelné pouto mezi novým mladým fanouškem a fotbalovým klubem. Tento fanclub pro děti a mládež bude mít samozřejmě stejné vybavení jako obdobná zařízení, tj. hernu s šipkami, stolním tenisem, společenskými hrami, počítače s bezplatným přístupem na internet, audiovizuální techniku, půjčovnu volnočasového vybavení apod. Umístění klubu přímo v centru dění bude ale umožňovat i samotný kontakt s hráči a představiteli klubu, popř. pořadateli, členové fanclubu budou tímto vedeni k tzv. pozitivnímu fandovství, kdy jim v rámci výhod mohou být darovány klubové dresy, šály nebo také jim bude umožněn volný vstup na domácí zápasy. V rámci přednášek zde mohou přednášet i policisté, kteří těmto mladým fanouškům vysvětlí možné problémy a úskalí při řádění také rádobý fanoušků.

Fotbalový klub jako zřizovatel fanclubu by měl vyčlenit jednoho člena ze svých řad, který se bude starat o chod zařízení a spolupracovat s členy dětského fanclubu, zprostředkovávat jejich kontakt s členy fotbalového klubu. Svým způsobem by fungoval jako sociální pracovník, který by byl nápomocen při řešení různých konfliktních a naléhavých situacích, obtížných osobních situacích, např. při problémech s drogami, rodinnými problémy apod. Plnil by i roli streetworkera, kdy by docházel na místa, kde se mladí lidé scházejí ve volném čase a informoval je o možnosti navštívit tento fanclub, spolu s hráči by také mohl navštěvovat školská zařízení a přednášet jim jednak o klubu a jednak o možnostech a výhodách členství ve fanclubu pro děti a mládež při místním fotbalovém klubu.

ZÁVĚR

Násilí a agresivní projevy lidí existují v lidské společnosti od jejího počátku, můžeme říct, že jsou neodmyslitelnou součástí naší historie. Důvody k projevu násilí a agrese byly u lidí nebo celých společenství různé. K násilí jsme se uchýlovali ze strachu, vzteku, touhy po pomstě, touhy po moci a bohatství. V minulosti, stejně jako dnes, je násilí nutné i k samotnému přežití, zejména v případě, že jsme nějakým způsobem ohroženi. Proto se nám může zdát nepochopitelné, proč dochází k násilí v případech, kdy by si lidé měli odpočinout od starostí všedních dnů.

Cílem mé práce bylo pokusit se zjistit, proč k násilí dochází při konání fotbalových utkáních, kdy nejsme nijak ohroženi a ani projevem násilí nemůžeme de facto nic získat.

V teoretické části mé práce jsem se pokusil vysvětlit pojmy agrese a agresivity, které jsou nedílnou součástí násilí. Dále jsem chtěl poukázat na to, že sociální fenomén násilí při sportovních utkáních není problémem naší doby a naší společnosti, ale že tento nežádoucí jev se vyskytoval i v počátcích sportovních her. Hledat příčiny projevy násilí fanoušků a vysvětlit je se snažilo mnoho lidí. Někteří autoři se snažili hledat příčiny z psychologického hlediska, někteří viděli příčinu v sociálním statutu člověka a jakési snaze na sebe upozornit. Pravda bude asi někde uprostřed. Agresivitu má každý z nás v sobě a každý má také svou hranici, kdy ji přestane ovládat. Každý z nás se snaží najít způsob k vybití této agresivity. Někdo ji zvládá ovládnout naprostým odpočinkem, někteří lidé, mezi něž se řadím i já, k vybití své agresivity využívají aktivního pohybu třeba při různých sportech. Jsou však lidé, kteří se snaží vybití nashromážděnou energii způsobem, který většina společnosti odsuzuje, např. výtržnostmi při sportovních utkáních.

Úkolem společnosti tedy je odstranit projevy lidí, kteří ohrožují ostatní. Na základě mých poznatků a zkušeností se domnívám, že tyto projevy lze v některých případech zmírnit či úplně odstranit.

V mém návrhu řešení diváckého násilí jsem zdůraznil, že je nutná kombinace represivních i preventivních opatření. V Anglii, kolébce násilí na fotbalových utkáních, dokázali protisociální chování lidí přímo na stadionech vymítnout. Dnes někteří položertem uvádějí, že nejbezpečnější místo v Anglii je na stadionech, kde se koná utkání fotbalové ligy. V hledišti zde můžeme vidět, že otcové se nebojí vzít sebou na stadion své malé syny a umožňují jim tak být součástí té úžasné hry, kterou milují miliony lidí na celém světě.

K tomu jim pomohly jak moderní stadiony, tým proškolených lidí, tak i nekompromisní řešení provinění proti zákonu. Zde osobně vidím velké nedostatky ze strany klubů, kteří otálejí s modernizací stadionů, taktéž samotný Českomoravský fotbalový svaz svým přístupem k řešení problémů s korupcí není dobrým příkladem a důvěryhodným partnerem v boji proti jevům ohrožujícím tuto krásnou hru. Musím být také kritický k organizaci, kde pracuji, tj. Policii ČR, která dle mého soudu špatně zvládá strategii v boji proti fotbalovému chuligánství, zejména nedostatečným využíváním legislativních opatření. Její pravomoci považuji za dostatečné.

Důležitější složkou bude ale samotná prevence. Ta by měla vycházet zejména ze strany rodiny, která je nejdůležitějším činitelem při výchově lidského jedince. Stát by pak měl těmto rodinám pomoci vytvořit co nejlepší podmínky k nutné výchově. Možností kvalitního vzdělání začínaje a nabídkou volnočasových aktivit konče. Zejména nedostatkem možností a způsobu trávení volného času spatřuji hlavní vinu při vzniku nežádoucích patologických jevů, které potvrdili v rozhovorech i samotní členi rowdies.

Závěrem mohu konstatovat, že násilí na stadionech lze eliminovat, otázkou ale zůstává, zda si lidé, kteří vybíjí svou agresi při konání sportovních utkání, nenajdou jiné příležitosti, jak se projevit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie:

- [1] HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. 1. vyd. Praha : Portál, 2004. 312 s. ISBN 80-7178-803-1.
- [2] LE BON, Gustave. *Psychologie davu*. 3. opravený překlad vyd. Praha : Kra, 1994. 160 s. ISBN 80-901527-8-3.
- [3] MAREŠ, Miroslav, SMOLÍK, Josef, SUCHÁNEK, Marek. *Fotbaloví chuligáni : Evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno : Centrum strategických studií, 2004. 181 s. ISBN 80-903333-0-3.
- [4] MATOUŠEK, Oldřich, KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X.
- [5] MIKŠÍK, Oldřich. *Hromadné psychické jevy : Psychologie hromadného chování*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. 269 s. ISBN 80-246-0930-4.
- [6] PONĚŠICKÝ, Jan. *Agrese, násilí a psychologie moci*. 1. vyd. Praha : Triton, 2004. 226 s. ISBN 80-7254-593-0.
- [7] SLEPIČKA, Pavel. *Sportovní diváctví*. 1. vyd. Praha : Olympia, 1990. 213 s. ISBN 80-7033-012-0.
- [8] SMOLÍK, Josef. *Fotbalové chuligánství : Historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Karlovy Vary : Zdeněk Plachý - vydavatelství & nakladatelství, 2008. 280 s. ISBN 978-80-903556-3-7.
- [9] SPURNÝ, Joža. *Psychologie násilí : O psychologické podstatě násilí, jeho projevech a způsobech psychologické obrany proti němu*. 1. vyd. Praha : Eurounion, 1996. 134 s. ISBN 80-85858-30-4.

Internetové zdroje:

- [10] Českomoravský fotbalový svaz. *Návštěvní řád* [online]. ČMFS, c2000-2008 [cit. 2009-04-29]. Dostupný z WWW: <<http://nv.fotbal.cz/scripts/detail.php?id=45940&tmplid=1292>>. ISSN 1214-7400.

- [11] Českomoravský fotbalový svaz. *Pravidlová komise Českomoravského fotbalového svazu : Metodický pokyn č. 14/2008* [online]. [2008] [cit. 2009-04-19]. Dostupný z WWW: <http://nv.fotbal.cz/assets/MP_14-2008_V_tr_nosti_obecenstva.doc>.
- [12] DRÁB , Josef. *Projekt ligové stadiony 2012* [online]. ČMFS, [2007] , 11. 5. 2007 [cit. 2009-04-19]. Dostupný z WWW: <http://nv.fotbal.cz/assets/PROJEKT_2012a.pdf>.
- [13] EuroFotbal.cz. *Fotbalové tragédie: Brusel 1985* [online]. c2007 [cit. 2009-04-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.eurofotbal.cz/clanky/fotbalove-tragedie-brusel-1985-31994/>>.
- [14] *Hooligans - oficiální server českých a slovenských fotbalových chuligánů a fanoušků : Česká scéna* [online]. c2009 [cit. 2009-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.hooligans.cz/showpage.php?name=scena>>.
- [15] *IDNES.cz : Zprávy* [online]. Mafra, c1999-2009 [cit. 2009-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://zpravy.idnes.cz/>>.
- [16] Ministerstvo vnitra České republiky. *Kriminalita : Divácké násilí* [online]. c2008 [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>>.
- [17] Policie ČR. *Spolupráce mezi ČMFS a Policií ČR* [online]. c2008 [cit. 2009-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/spoluprace-mezi-cmfs-a-policii-cr.aspx>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

§	paragraf
aj.	a jiné
apod.	a podobně
č.	číslo
ČMFS	Českomoravský fotbalový svaz
ČR	Česká republika
event.	eventuelně
FARE	Football Against Racism in Europe
FIFA	Mezinárodní fotbalová federace
ICQ	internetový komunikační portál
mj.	mimo jiné
např.	například
odst.	odstavec
PMEZ	Pohár mistrů evropských zemí (dnešní Liga mistrů)
popř.	popřípadě
resp.	respektive
Sb.	sbírky
tj.	to jest
The Reds	označení pro fanoušky Liverpoolu
tzv.	takzvaně
UEFA	Evropská fotbalová unie